

ШЫН

Совет Эвилелинің Коммунисттик партиясынын
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин,
ажылчы чоннар депутаттарынын область Советинин органы

1953 чылда
УЛЕЗМЕЛТИГИН

1953
ДЕКАБРЬ

11

ПЯТНИЦА

№ 238 (2923)

ӨРТӨЭ 20 КОП.

БО ХУНГУ СОЛУНДА:

БИСТИҢ ОБЛАСТА: Областын колхозтарында; Областын көдээ Советтеринин социалисттик чарыжынын түннели; Областын МТС-теринде (1 арын).
Аныак эртемендеринин конференциясы (1 арын).

Областарнын, крайларнын, республикаларнын солуннар редакторларынын төүдөл хуралы (2 арын).
ПАРТИЯЖИ АМЫДЫРАЛ: МТС-те партия организациязынын ажилын шиптирлиг, эде тургузар (2 арын).
К. Маады.—Калинин аттыг кол-

хозтук мураккы койжузу (3 арын).
ЧАГААЛАР ДОПЧУАЛАТЫ: Көдээ Советтеринин организас-массалыг ажилын экижидер (3 арын).
М. Кенин-Лонсан.—Аныак авторларга допчу харым (3 арын).
Улус демократиязынын чурттарында электрификация (4 арын).

СОВЕТ САДЫГНЫҢ АЖЫЛЫН УЛАМ БЕДИК ДЕННЕЛЧЕ!

Совет садыг болза, социалисттик нийтиледдин кезигүүнеринин аразына хереглел чүүлдерин хуварынын кол формазы болур. Чонуну доктаамал өзүп турар негеддеринин максималдыг хандырыныга совет садыгнын хөгжүлдези чугула ужурудузалыг.

ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин болгаш СЭКП ТК-нын совет садыгны улам ынай хөгжүдөр хемчеглер дугайында, база калбак хереглелдин аш-чөм болгаш үлөттүр бараннарнын бүдүрүлгезин калбартыр болгаш оларнын шынарын экижидер дугайында доктаалдары болза, совет улустун хереглелдин хандырынын чаа көдүрүшкүнүнүн программасы болур.

Совет садыгнын хөгжүдөрүнүн херези дыка бурунгаарладыр болгаш чоокку ийн-үш чылдарда чонга эргежок чугула бүгү бараннарны хоорай бурузунге, көдээ район бурузунге үзүктөл чок садарын хандырыны, садыг четкилерин калбаа-биле негедерини база үлөттүрүн болгаш көдээ ажил-агыйнын бүдүрүп турар хереглел чүүлдеринин бараннарнын совет хереглелчиге дүрген чедирерин организастаары эң чугула сорулга деп партия болгаш чазак айтып турар. Үрүмкөп садар бараннарда үргүлчү өрткө чингелдизи-биле көдээ ажил-агый продуктуларына белеткел болгаш садыг алыр өрткөтеринин белдизини-биле база партиянын, чазактын ап чоруткан өске-даа хемчеглерди хөлбаштыр чонуну садыг алыр аргалары чайгыш чок өзүп турар.

Оон-биле чергелештир областа бараан саарылгазы үзүктөл чок өзүп турар болгаш калбак хереглелдин бараннарнын садыглашынын элээн экижизин. Областа 314 садыг четкилерин, оон иштинде 16 раймагистинер, 51 хей-ниити чөмөнчилгел черлери ачылдап турар. Бо чылын областын хереглел кооперациязы көдээ ажил-агый артельдеринге 30 автомашиналарын, 40 прицептерин, 20 пилорамаларын, 4 локомобильдерин, 18 муң квадрат метр сонга шилин, 250 муң кезек шиферлерин, колхозчуларга 4 муң демир оруннарнын, дыка хей пөс аймаан, дааргалыг хептерин, индиктерин, культуранын болгаш бажың иштинин херексел бараннарнын саткан.

Садыг ажилына партиянын Бий-Хем болгаш Чөөн-Хемчик райкомнары удуртулганы эки боттандырып, садыг кадрларын быжыгтап, оларнын ортузунга политиктиг ажилды чорутканындан ол районнарда садыг ажилы элээн экижи, бараан саарылгазынын планы ажыр күүсетинип турар. Ажилдакчыларын ортузунда социалисттик чарыш калбарган.

«Совет садыгны улам ынай хөгжүдөр хемчеглер дугайында» ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин болгаш СЭКП Төп Комитетинин доктаалын күүседир талазы-биле областын чамдык садыг организациязлары онза багай ачылдап турарлар. Областын хереглелчидер нийтиледдеринин эвилели (даргазынын хүлээлгезин күүседип турар эш Агапов) чазактын садыг дугайында доктаалын күүседир талазы-биле бодунун ажилын ам-даа башкарып шыдавайн турар. Районнарнын, горпонуң удуртучулары чазактын доктаалын күүсетпейн, садыгнын шүпчөтүн байдал-биле организастап турарлар. Яны-буру байдалдар-биле совет садыгнын чурумун хажылар чоруктар Өвүр, Барыин-Хемчик, Улуг-Хем, Каа-Хем, Бай-Тайга районнарда бар болуп турар. Ол районнарнын

партия райкомнары болгаш райкүүс-комнар ол фактыларын эскербейн, анаа эртип турары канчап-даа шын эвес.

Чазактын доктаалында көдээ чонун ортузунга бараан садыгларын улам калбартырын негеп турар болгаш көдээниң негелдизин ханызы-биле өөренип, садыг четкилеринче бараан сөөртүлгезин шын организастаарын айтыкан турбуже, чамдык бараннарда чонун хереглели ам-даа долу эвес хандырттып турар.

Садыг организациязлары чонун негелдизин багай өөренип көрүп турар болгаш бараан хуваалдазын кылдарда тус-тус районнарнын экономиказын, чонун байдалын база бараннарнын үе талазы-биле-хереглелин барымдалавайн кылып турар, чамдык районнарда чонга эргежок чугула бүгү бараннарнын садыглашынын амга чедир-ле таарыштыртымаан, четчир саным-биле бар бараннарнын садыгга үзүктелдирер чоруктарын бодуруп турар. Бай-Тайга районун Каргы, Кара-Хөл, Өвүр районун Саглы ыш-кач ырак черлерге база ажилчын суурларга чонун хүн бүрү амдыралы-биле холбашкан шай, дус, оттуг ыш, тапкы, саван болгаш өске-даа бараннарнын үзүктелишкенин эвээш эвес.

Көдээ ажил-агый продуктуларын белеткээр планнар үргүлчү күүсетпейн турарында хереглелчидер кооперациязынын садыг четкилеринде ээт, саржаг, картофель болгаш ногаа аймаа кончук эвээш болуп турар.

Областын чонунун өзүп турар негелдеринин культуруг хандырынын чаа совет садыгнын ажилын таарыштыр тургузар, садыг четкилерин калбартыр, ажилдаар шагын шын организастаар херек. Колхозтарын эргежок чугула барааннар-биле хандыра, эң ылангыя колхозчу-малчынарнын хереглелин үзүктөл чок хандырап төлээде, садыг организациязлары колхоз баштаар черлер-биле кады кышкы оларларга садыг-жыларын нууп садыглаар графинин чогаалдыр болгаш анаа шынгы контрольду тургузар.

Партиянын болгаш чазактын салган сорулгаларын чедикшичигин күүседир садыг ажилдакчыларын мергезилинден, хереглелчилерин мурунуга оларнын ак-сеткилдиг бараан болурундан кол хамааржыр. Ычангаш садыг ажилына кадрларын шилип алырда политиктиг болгаш ажил-ишчи мөзү-шынарын барымдалаары, оларны коммунисттик өзүгө кижизидери, ажилчы чоннарнын хереглелдерин хандырап талазы-биле харысалгазын бедидери партия, совет болгаш садыг организациязларынын чугула сорулгазы.

Садыг организациязларынын ажилын чазактын доктаалына дүүшүр эде тургузары, чонун хереглелин культуруг хандырап дээш социалисттик чарышты калбартыр, магазинеринин болгаш столоваяларын ажилын контрольдаары, совет садыгнын принциптерин үрээр чоруктарды шынгы демиселди чорудары, илеретинген четкестерин өй-шаанда узуткаарынче хемчег алыры черлерин партия, совет, профвилел организациязларынын чугула хүлээлгези болур.

СЭКП райкомнары болгаш садыг четкилеринде партия организациязлары садыг ажилын партияжи удуртулга-биле хандырып, практиктиг дузаламчыны көргүзүп, кадрлар-биле ажилды экижидип тургаш, садыгнын чаа, улам бедик чадаже көдүрер херек.

Аныак эртемендеринин конференциясы

Декабрь 3-те ССРЭ-нин эртеменер Академиязынын биохимия институтунда аныак эртемендеринин конференциясы болуп эртен. Амгы үениң биохимиязынын улуг-улуг айтырыларына холбаштырган элээн каш эртем илеткелдерин анаа дыңнаан. Аспирант З. Евстигнева бодуну илеткелдине үнүшке белоктук тыпты бээрин шинчилеп тургаш алганы эксперименталдыг чаа медалерин дугайын чуаалаан. Клеткадан дашкаар средага чүүлдеринин солтушкунуну талазы-биле оригиналдыг шинчилелдиг дугайын Е. Куваева

биле Э. Вискребенева медалдээн нер. Илеткелдер дыка солун болганнар. Оларын чуаалажып көөрүнге академик В. А. Энгельгардт, ССРЭ-нин эртеменер Академиязынын корреспондент-кежигүнү Н. М. Сискажан болгаш өскелер-даа киришкенер.

Ам биохимия институтунун дыка хей ажилдакчылары, оларнын иштинде 20 хире аспиранттар болгаш докторанттар диссертациалар камгалаарына белеткенип турарлар. (СЭТА).

БИСТИҢ ОБЛАСТА

Областын колхозтарында

Чыл плавын күүсеткен

Сталин аттыг көдээ ажил-агый артели чуртталга бажынарны, бүдүрүлгелер болгаш культура-амыдырал тудуглары, мал кажаалары кылырын чыл планын Бай-Тайга районда мурунап күүсеткен. Колхозчу бизанчылдар бо чылын чуртталганың 24 бажынарнын туткан, нийтинин малынга 6 чаа кажааларны кылган. Колхозтун хлеб быжырап черин, мастерскаянын чазаныр бажынын, автомашиналарга гаражты база ажылдалла кийрген.

Колхозтун эш Кызыр-оолга удурткан тудуг бригадазы амгы үеде 500 олуттук клубтун тудуун чедикшичигин чорудуп турар. Моон-биле кады келир чылдын тудуг планынга 6 муңдан эвээш эвес ыш материалы белеткээрине тайгада 68 кижинин база ажылдалдып турар.

Колхозчу малчынарнын чедикшиин

Бий-Хем районда «Искра» колхоз бо чылын мал өстүреринин планын ажыр күүсеткен. Шээр мал планында 41 баш, хаван 19 баш, куш 200 баш ажыр өскөн.

Колхоз бо чылын кышка белеткелди чогуур өйүндө дооскан: 800 баш шээр малга, төрүүр 300 хойга эки шынардыг кажааларны кылбышаан, бүгү септелгелерин хандырган; мал чөмүн шын чаргыдаар, оларны чөп ажылдаар план тургустунган.

Нийтинин малын өстүрер, оон продуктулуун бедидер дээш демиселге койжу Сотпа, чылгычы Намчыл-оол ышкы ак-сеткилдиг колхозчулар ийи. Район Советинин депутаты Мария Суворова бо чылын азырап турары хаван бурузунден 18 хаван оолдарын алган.

Келир чылдың дүжүдүнге

Чөөн-Хемчик районда «Большевик» көдээ ажил-агый артелинин тараажылары чаксы хову ажилына хынамчалыг белеткенип турар. Эки шынардыг үренин элбекшидиг дүжүтке үндезин болурун колхозчу ишчилер меделдиг билеш, тараа культуруларынга четчир үренинерин арыглап уруп алган. Планында ажыр 100 центнер кызылгасты магалдалга база арыглап белеткени.

Партиянын болгаш чазактын ногаа тарылгазын калбартыр хемчеглер дугайында шиптиртин боттандырыныга «Большевик» колхоз 56 центнер картофель үренинин белеткел шыгжаан, ногаанын өске-даа үренинерин четчелей белеткеп турар.

Колхозтун аңгалары

Тожунун байлак тайгаларында аңчылар элбекшип ая-өлүк олчалгы кээп турар. Чоокта чаа «Совет Тыва» колхозтун 28 кижилг бригадазы келген, ол корзюлг хүлээлгезин мракта ажыр күүсеткен.

Бригаданың Тагбажык, Эрестол, Кенден, Эрирге олардан тургустунган бөдүр районун заготживсырьере черинге 56,5 муң рубльдин «чымчак алды» чүүлүн дужаган. Районун өске-даа аңчы бригадалары бо чылын Төрээн чуртунга дыка хей аң-өдүк орулгаларын кирип турар.

Тудуг ыяжывың белеткел

Каа-Хем районда «Кызыл туку» колхозтун тудуг бригадазы келир чылдын тудуунга ыш материалын 1954 чылдын январь 1-ге чедир бүрүн белеткеп алырын хүлээген. Бригаданың тайгада бөлүү ам безин 200 ажыг кубометриң белеткээш, черин агында мөөнөй чытган, ону колхоз төвүндө сөөртүрү база эгел-беген.

Тудуг ыяжы кезип турарларда Василий Якушенко, Федор Мкушин ышкы хүн бүрү ийн дапкыр норманы күүседип турар күш-ажылга мураккылар хей, а колхоз төвүндө бизанчылдар база багай эвес көргүзүлгелер болуп турар.

Планын күүсеткен

Кызыл районун Чкалов аттыг көдээ ажил-агый артели 1953 чылда мал өстүреринин планын күүсеткен. Малдын чүгө нийти баш санын өстүреринин планын күүсеткен эвес, харын малдын аймак-аймак айы-биле планын күүсеткен. Көдээ ажил-агыйнын тускай эртемендеринин удуртулгазы-биле малдыг кышкы ажалгазын экижидип турар.

Областын көдээ Советтеринин социалисттик чарыжынын түннели

Чоокта чаа ажилчы чоннар депутаттарынын область Советинин күүсөкчи комитеди көдээ Советтеринин 1953 чылдын III кварталында социалисттик чарыжынын түннелин үндүргөн.

Социалисттик чарыштын тийлекчи-инин бирги черин Өвүр районун Саглы көдээ Совет, ийги черин Каа-Хем районун Ильинка көдээ Совет чаалап алган. Саглы көдээ Советке облүүс-комунун шилчир кызыл тугун болгаш 2000 рубль акша шаңналын тывыскан. Оон даргазы эш Агбаанын 500, Советтин секретарын 300 рубль-биле шаңнаан. Ийги черин алган Ильинка көдээ

Советти облүүс-комунун хүндүлөл бижин болгаш 1500 рубль-биле, оон даргазы эш Берестовту 500 рубль-биле шаңнаан.

Ол ышкы социалисттик чарышка эки көргүзүлгелерни чедип алган Чаа-Хөл районда Ак-Туруг (даргазы эш Даваа), Эрэин районда Мөрөн (даргазы эш Долзэмаа), Барыин-Хемчик районда Эргин-Бардык (даргазы эш Норбу-Самбуу), Сүт-Хөл районда Кызыл-Тайга (даргазы эш Өрге), Тес-Хем районда Үстүү-Шынаа (даргазы эш Яндак-оол) көдээ Советтерин хүндүлөл бижиктер болгаш 250—250 рубль-биле шынаан.

Коллективтин мураккыларын

Социалисттик чарышты калбар-канын түннелинде Кызылдын автотранспорт конторазынын ажилдакчылары боттарынын чыл планын дыка ажыр күүседип турар.

Чолаачылар эштер Мытныков чыл планын 125 хуу, Туренко—195 хуу, Круть—137 хуу, Мартыненко—176 хуу, Ререгласов—162 хуу күүсетпешаан, машинанын техниктиг ажаал-

газын эки чоруканы-биле 2,7 муң рубльден 4,7 муң рубль чедир хөргилеринин камналгазын бергенер.

Куш-ажылдын бүдүрүкчүлүгүн бедиктеини-биле карбиатордик Субсечев—166 хуу, электрик Сулиян—126 хуу, токарь Коваленко—144 хуу, моторист Михайлов—144 хуу кылдыр чыл планын бир ай бурунгаар доосканнар.

Шефке алган колхозунга

Кызыл районун «Баян-Хем» колхозун облас килдизинин коллективне шефке алган, 1953 көдээ ажил-агый чылында биче эвес ажилдарын кылган. Чаксы хову ажилынын күсүк дүжүт алышынын үзүндө бодунун автомашиназы-биле организастыг шеф ажилын үргүлчү чорудуп келген, колхозтун автомашиназын, чепсек-херекселдерин септеп кылтырган база дузалашкан.

СЭКП Төп Комитетинин сентябрь Пленумунун шиптиртин амдырагырына чедикшичигин боттандыры дээш облас килдизинин кол-

лективне шефке алган колхозунун ажилыне онза кичээниги салып турар. Малдыг меңди, семис чыг-ажырап, чаксы хову ажилына белеткелдерин экижидер хемчеглер алдынып турар.

Кышкы үеде бөдүрүн машиназы-биле колхоз тудугларына 500 кубометр ыяшты тайгадан сөөртүп бээрия коллектив хүлээген. Коллективне парторганизация колхозтун ыл отчүдүгүна дузалажырап коммунистер эштер Шертогашев, Черменев оларга дааскан, ол эштер колхозка өй-өйдө барып турар.

Кызылдын ном магазининде

Корей чогаалчы Ли Ги Енаның «Земля» («Чер») деп ному чоокта чаа Кызылдын ном салдында кирген. Ол роман болза, Корейин хосталганынын соонда үнген, чонга эне-неперенгей ном болган. Англи-америк эжелкчилерден болгаш япон хемдилгеден хосталганга холбаштыр корей көдээ суурларда үндезин

чөөртүлгаларын чогаалчы мында толгарай чуруп көргүскөн.

Ли Ги Енаның ол чогаалы корей улустун төөзүгүн чаа арынарнын ажыдып турар. Совет номчукчулар маадлыгы корей улустун амдыралын ол чаа номдан улуг сонугал-биле таныжарлар.

ЧЕР-БОЛГАНДАН

Таңды районун үлөттүр комбинатды улам калбарып турар. Туубу кылдыр бажың тудурунга тускай бригаданы тургускан. Фундамент кылар черин казып белеткээш, 25 кубометр ыш материалын сөөртүп ачкелген. Бо ажылды коммунист Стрельников эки удуртуп турар.

Өвүр районун Чаа-Суур эге школазынын чамында комсомолдун политөөредитлери эки ачылдап турар. Кичээл доктаамал болуп, дынакчылар улуг сонугалдыг өөренип турар. Пропагандист Лапанынын лекциясы билдингир болгаш амгы амдыралга холбашкан эртип турар.

Ыракы Тожу районче бараан сөөртүрүнү кышкы аът транспортунун ажилы эгелзэн. Тожунун «Май бир», «Совет Тыва» колхозтары керээз өзүгээр 50 айттарлыг бригадаларын дерип чоруткан. Улуг-Хеминиң болгаш Бий-Хеминиң колхозтары кышкы орук-биле 200 ажыг тонна чүбүктү сөөртүрүн хүлээген. Туран биле Тора-Хем аразынын өртээлдеринде үш чүс хире тонна ситен белеткениген.

Кызылдын дааранылга комбинатды пландан ажыр 572 муң рубльдин продукциянын кылып үндүргөн. Ажылдын темпизин дүргедетишшаан, кылгаларын эки шынары дээш демисел коллективте бирги черинин айтырын кылдыр тургустунган.

Кызылдын автотранспорт конторазынын агитколлективинин чоокта чаа болган хуралына № 8 агитпунктунун ханы солунунун редколлегиязынын составын чарткан. Ол ышкы декабрьда ажил планын көрүшкөн, агитаторлардан негелдизин улгатырган. Анаа ноябрьда 3—4 чедир беседаларын чоруткан Антипина, Комбу, Ноздрина ышкы эки ачылдап турарларын база демделгезин.

Бай-Хаакка чоокта чаа болган культура-чырымдыктын ажилдакчыларынын ийн хүнүн семнарынга 32 кижиги олурдушкан, аяра районда клубтар, номчулга бажынарны, библиотекалар эргелекчилери, кинематиктер бүрүн киришкен. Семнарга практиктиг ажилдарга холбашкан лекциялардан ангыда ажил дуржулгазын солтуруунун информастары база болтулаан.

Бай-Тайга районда Сталин аттыг колхозтун малчыны Анчы-Кара ол ажилында ам чылын улаштыр эки ачылдап турар. Оон коданында хоо ам муң ажыр өскөн. Бо чылын төрүүр 400 хоюндан 420 хураганарнын алырын малчын хүлээген.

Областын МТС-теринде

Механизаторлар септелгедө

Тес-Хем районун машина-трактор станциязы бригаданы айы-биле кезектеп септээринин аргазын ажылдап турар. Тракторларын болгаш комбайннарны чазып септээрине болгаш оон кезектерин чып эптээрине 36 механизаторлар ажилдап турар.

МТС-тин септелге мастерскаясында куш-ажылдын чуруму хуваалда болгаш организас талазы-биле эки тургустунган. Саялгалар, андазынар болгаш кожудаланы өске-даа херекселдерин септээрине 8 кижилг тускай бөлүк бар. Социалисттик чарыштын мурунку одуруунда эш Кастыг-оолдун бригаданы чоруп турар. Слесарь тракторист Сюр-оол, комсомолчу Седен олар мотор септээрине мергезилин илередип, ээлчег нормазын үргүлчү ажыр, эки шынардыг күүседип турар. Коллективте комбайнер Козырев, тракторист Чооду, каянакчы Иванченко ышкы күш-ажылга организаторларын хөйну демделген болур.

Чаа дериг-херекселдер

Кызыл-Мажаалыктын машина-трактор стаяциязы чаа септелге мастерскаязын дерип чепселгээрине биче эвес күштү үндүргөн. Ында токар, слесарь, дарганнар, мотор кылар, монтаж болгаш электри цехтери тургустунган. Мастерскаяда локомобиль тургустунган, бүтү цехтерин бус-биле чылдыр система ам дооступ турар.

Септелге мастерскаязы станок болгаш өске-даа чугула дерилге херекселдери-биле хандырттыган. 1954 чылда мастерскаяга металл ачылдап кылырынга 10 станоктарын тургузарын чорудуп турар.

Нормалар ажыр күүсетинип турар

Бий-Хем районун машина-трактор станциязынын коллективинде слесарь Иван Кусков болгаш комбайнер Василий Полухин олар күш-ажылга шыларалдын алдар хүндүлелине бүргеткен улам күженишкенинде ачылдап турар. Эш Кусков трактор мотору септээринин «харым-салгалыг участогунда оннадазын үргүлчү 180 хуу чедир күүседип, продукциянын эки шынарын хандырып турар.

Комбайнер эш Полухин дүжүт алышынын үзүндө Кочетов аттыг колхозтун 580 гектар тараазын чидир чокка ажааган, районда социалисттик чарыштын ийги черин элзээн. Келир чылдын хову ажилына белеткел эгелзэн үеде ол ам токар станогун ээлеп турупкан, бердинген оннадазын үргүлчү ийн дапкыр ажыр күүседип турар.

Чаа кадрлар

Коммунисттик партиянын кийгыры-биле колхозтарга ажилдаарын күзээн механизатор кадрлар Чаа-Хөл районун машина-трактор станциязынга дыка хей кирген. СЭКП Төп Комитетинин сентябрь Пленумунун соонда МТС-ке техниканың дээди болгаш ортумак билгилер тускай эртеменгилер безин 20 ажыг кижиги хүлээп алдыган.

Машина-трактор станциязынын кол инженеринде Азов-Черноморунун механизация институтун дооскан эш Еригеев ачылдап кирген, участка механизация Борисоглебскинин механизация школазын дооскан эш Андреев томуйлатырган.

Мурунку одурунда

Чадаанын машина-трактор станциязы Совет Конституция хунун таварыштыр септелгенин нийти планын 73 хуу күүсеткен. Мастерскаяда шунту 50 механизаторлар ачылдап турар. Коллективте шөлүлө белен кылдыр чыскаай тургузуп кал 11 тракторлар, 15 саялгалар, тракторуну 10 андазынары болгаш өске-даа кожудда херекселдери бар.

Социалисттик чарыштын мурунку одуруунда мотор септээринин бригаданы. Коллективте слесарь Каир, комбайнер Седип, тракторист Кашев база область Советинин депутаты Очур-оол ышкы күш-ажылга организациязларынын хөйну саван болур.

Областарның, крайларның, республикаларның солуннар редакторларының чөвүлөл хуралы

П А Р Т И Й Ж И А М Ы Д Ы Р А Л

МТС-те партия организациясының ажылын шиттирлиг эде тургузар

СЭКП Каа-Хем райкомунун пленумундан

«СЭКП ТҮ-ның сентябрь Пленумунун доктаалына үндөйлөп, Сарыг-Сеп МТС-те партия организациясынын ажылын шиттирлиг эде тургузар дугайында» айттыргы партияны Каа-Хем райкомунун пленумунга чугаалажып эркен. Бо айттыргы талазы-биле илеткелди МТС-те партия организациясынын секретары эш Шелков кылган.

Көдө ажыл-агыйның бүгү адырларын моон сонгаар улам хөгжүдери шиттирлиг ролду машина-трактор станциялары ойнаар ужурут дээрзин сентябрь Пленуму онзап айткан болгаш оларнын ажыл-чорудулгазын экижидер талазы-биле тодаргай шиттирлиг үндүргөн дээрзин илеткелди демдеглээн. Ону чедип алдырына МТС-те партия организациясы бодунун партия-политиктиг болгаш партия-организациясы ажылын үндөзүн-биле эде тургузар, чаа деңгелде көдүрер ужурут.

Сөвүгү каш чылдарнын иштинде Сарыг-Сеп МТС бодунун трактор, комбайн болгаш автомобиль паркы дык додурган, көдө ажыл-агый техникасы-биле МТС-тиң чөптөгүлүгү бөдөнү—деп эш Шелков айткан. Чүгө 1953 чылда бөзүн МТС 12 тракторларын, 5 комбайнларын база өске-даа көдө ажыл-агый машиналарын алган.

Бар техниканы өп ажылаарында, механизатор кадрларын кызым-маккай куш-ажылында салдырган сорулганы алдарлы-биле күүседери хамааржыр. Сарыг-Сеп МТС бо талазы-биле чамдык чедишкенирлиг болган. 1953 көдө ажыл-агый чылдында чамдык трактор бригадаларынын трактор ажылдарынын планын ажыр күүсеткенниг ачызы-биле МТС-тиң ниити трактор ажылдарынын планы ажыр күүсеттинген. Эш У. Руквицинин трактор бригадасы планын 170,8 хуу күүсетпешаан, 10 тонна ажыг кывар, чаар чүдүлери камнап алган, ол ышкак эки көргүзүп эш Ильинин бригадасы база чедип алган.

Трактористтер эштер Сасин, Мясников, Кызыл-оол болгаш Мурыгин олар кызым-маккай куш-ажылында түнөлдө мурнакчылар болгандар. Эш Сасин бодунун залгач солукчузу эш Мясников-биле 1746 гектарны чагыс тракторга ажылдаан.

Оң-биле чергелештир МТС-тиң ажылында улуг четпестер барын илеткелчи болгаш пленумунун киржикчилери илеткенер. Бүгү таарымчалыг аргалар турбужа-де. МТС көдө ажыл-агый техниказын кончут багай ажылаан, чамдык трактор бригадалары озаган планын ажылдарында бөзүн күүсетпешаан, машиналар анаа турар чоруктар хөй турган. Мал ажылында хөй күш үнер ажылдарын, мал кажааларын механизастарын МТС ам-даа багай чорудуп турар, ногаа болгаш картофолу тарыр эстүреринге шуут киришпешаан, колхозтарнын мал чеми белсткээринге, мал кажаалары тударында эвээш дуза көргүскөн.

Машина-трактор станциязынын ажылын экижидеринге чогуур байдалды доктамаал механизатор кадрларын тургузары бээр. Ам МТС-те 159 доктамаал механизаторлар бар. Ынчалзажок, ол кадрларнын ортузунда кижизидилге, ажылы багай, оларны практика кырынга өөредип чаңкыктары кызык болуп турар. Оон уламыдан оларнын күш-ажылынын продуктулуу куду, колхозтарга, чер-черге барып дуза көргүспешаан.

Партия райкомунун бюорозу комсомол организациясының ажылыга удуртулга дугайын чугаалашкан

СЭКП Сүт-Хөл райкомунун бюор хуралына Киров аттыг колхозта партия эге организациясынын инда комсомол организациязын удуртуп турарынын дугайында партия эге организациязынын секретары эш Шокпаанын илеткелди дыннаан.

Партийни удуртулга сула турганы-биле комсомол организациязынын ажылы кончуг куду деннеддин бюор илеткен. Бир чыл иштинде чүгө 3-ле катап комсомол хуралы эркен. Комсомолчулар колхоз будурүлгезинге багай киржилгели. Оларнын хөй кези кайда-даа өөрнемей турар.

Партия эге организациязын комсомол организациязынын ажылын сегидер талазы-биле хемчег албайн база практиктик дузаны чедирбейн турган. Ол ышкак ВЛКСМ райко-

МТС-тиң ажыл-чорудулгазынын чедишкенин болуру партияны шын удуртулгалаан, механизатор кадрлар ортузунга организастыг болгаш политиктиг ажылдарын белик деннеддин удуу-биле хамааржыр. Сентябрь Пленумунун доктаалы үндеден бээр 3 ай эркен, МТС-тиң бүгү ажыл-агый болгаш партияны ажылдарын чаа негелделерге дүүштүр эде тургузарына ол үе канчап-даа четчир. Ындыг турбужа, ажылда үндезин чаартылга амга чедир чогуу, партия организациязы кончуг оожум көдөли турарын пленум буруу шаап көргөн.

МТС-тиң партия организациязы (секретары эш Шелков) дирекция черинге партияны саядаларын четпест ботандырып, механизатор кадрлар-биле политик-кижизидилгели, организастыг ажылдарын чогуур деннегеле тургузуу албаан. Коммунистер будурулгезе, хөй-ниити ажылдарына багыт тала-биле авангардчы ролду көргүспешаан. Профсоюз, комсомол болгаш өске-даа хөй-ниити организацияларынга партия организациязынын удуртулгазы дык кошкан.

Пленумга санал бергеннер МТС-тиң дирекциязынын, партия организациязынын ындыг сула ажылын көрүп тура-ла шынгы хемчегин албааны, дуза көргүспешаан дээш СЭКП райкомун, райкүүсому шынгы шүгүмчүлөөнөр.

МТС-тиң тускай эртемнирлерге болгаш удуртукчулары колхозтарга, фермаларга ховар барып, мал ажылын экижидеринге, колхозчуларнын агрозоветтерин курстарына өөрениринге багай дузалап турарын эштер Берестов, Пихенко, Елисеев олар шүгүмчүлөөнөр. Агрозоветтерин курстары районун колхозтарында организас чок эзелен, МТС-тиң агрономдары, зоотехниктери амга чедир колхозтарга барбаан, ажыл-херекти практика кырынга күүседип кирбешаан. МТС ам-даа колхозтар-биле керээлиг хүлээлгелерин түнөлдери үндүрбейн турар. Бо бүгү четпестерин эптежи олуруп болбас чоруктары партия организациязы анаа көрүп эртирп турары буруу.

МТС-тиң дирекция чери, партия организациязы көдө ажыл-агый машиналарын септелгезин, оларнын камналганы боттарынын кичээгенин түвүнге албайн турары-биле машиналарын септелгезини шынары багай, үргүчү урелир боол турган. Бо чылын МТС-те чаа кирген аныак механизаторларнын саны дык өскөн. Партия, комсомол организациялары оларнын кижизидилгезин, мергежил беддеринин айттырларын чугулап көрбейн турар.

Дирекция чери, партия организациязы механизатор кадрларын культура-амыдырал хандырылганын кичээгей салбайн турары-биле таарымчалыг байдал тургустумаан. Стол, сандайлар чедишпешаан, чөптөгүлү чери организастатынмаан. Партия организациязы хостуг шакарта механизаторларга лекция, беседаны ховар чорудуп келген болгаш солун, сеткүүлдер номчулганын, культурулг дашыналыганы организастарын чедип албаан. Оон уламыдан организас чок, арагалар, ажылга озадал келир, күш-ажылдын сагылга-чурумун сагывас чоруктар бар.

Пленум МТС-те партия организациязынын, дирекция черинин ажылында четпестерин дарый узуткаар талазы-биле тодаргай хемчеглерин айткан доктаалды хүлээп алган.

уудуртукчузу эш Н. Г. Пальгунов, прессбюро килдинин талазы-биле «Правда» солунун редактору эш В. В. Плэтковский олар медегелдер кылганар. Солуннарнын материал техниктиг базанын экижидер хемчеглер дугайында медегелди ССРЭ-нин Культура министрнин оралакчызы эш В. Н. Столетов кылган.

Чөвүлөл хуралдын киржикчилеринге көдө ажыл-агыйнын кино-чоруктарын болгаш киножурналдарын көөрүн организастаан.

Чөвүлөл хуралга СЭКП ТҮ-ның секретары эш Н. С. Хрушев чүве чугаалаан.

Бодунун чугаазына эш Хрушев СЭКП ТҮ-ның сентябрь Пленумунун шиттирлерин амыдыралга ботандыры дээш демиселдин сорулгаларын чугаалаан болгаш көдө ажыл-агыйнын улам ынай көдүрериниң талазы-биле партияны болгаш чазактын хемчеглерин ботандырынага совет парлаганын канчаар-даа аажок улуг ролун демдеглээн.

Чоокку чылдарда чурттакчы чоңу аш-чөм бараанары-биле, а чик үлетпүрү чиг-эт-биле долу хемчээлди хандыры дээш көдө ажыл-агыйнын бүгү адырларын эң дүргөн хөгжүдериңе бистин чуртувуста төтүмөс аргалар бар. Ол аргаларын болгаш курлавырларын амыдыралга ботандырып, оларны долу ажылаар дээш демиселди организастаары ам кол айттыргы болуп турар. Бо херекке улуг, ханы болгаш янзы-бүрү талааларыг ажыл-чорудулга бистин парлагавыстын мурунда туруп турар.

Партия организациялары, көдө ажыл-агый органары СЭКП Төп Комитетинин сентябрь Пленумунун доктаалы күүседир талазы-биле улуг ажылды калбартып чоруткан. Ынчалза-даа бар турар улуг четпестер ам-даа чайлатынмаан. Дык хөй областтарда мал ажылын хөгжүдөр, малды чөм-биле хандырып онаалдар багай күүсетинип турар, мал кажааларын тудушкуну ам-даа чыдам каап турар. Партиянын ТҮ-зынын сентябрь Пленумунун ишин үндүргени негелделерге дүүштүр ажылды эде тургузары ам-даа оожум чорутуп турар.

Төп Комитетин Пленумунун салган бүгү сорулгаларын солуннар болгаш журналдар бүгү ажыл-херек шиттирлерингине чүве ышкак кылдыр чырыдып турары ам-даа эвээш эвеш бар. Ындыг сеткил өөртүр чорук ажыл-херекке хораны чедирип болур. Ынчангаш четпестер-биле идепкейлиг демиселди чорудар херек.

Эш Хрушев бодунун чугаазына кадрлар-биле ажылдын сорулгаларына улуг кичээгенин салган. Оон айтканы болза, МТС-терге, колхозтарга ажылдаа баар инженерлерин, агрономдарын болгаш зоотехниктерин шилип алыр ажыл чөмөрдө канчаар чоруп турарын парлагла ам-даа кошкак чырыдып турар. Көдө ажыл-агый будурүлгезин эки удуртуп шыдар, арга мергежилди эң дээр өсүлүг ажылдакчыларын шилип ап, көдөжө чорудар дээш партия организациялары ам-даа дык хөй ажылдары олардан негетинип турар. Республикаларнын, крайларнын болгаш областтарнын дык хөй солунары ону база-ла байырлангыч үнер-биле бижип турарлар. Олар көдө ажыл-агыйге чоруткан тускай эртемнирлерин санын хөй бижип турар, ынчалза-даа кымнары чорудуп турарыл, ол ажылдакчылар колхозтарга, МТС-терге, совхозтарга өсүлүг дузаны чедирип шыдар аргалыг бе деп чүвени солуннар чырттайн турар.

Көдө ажыл-агыйга аристократчы хамаарылгалыг ажылдакчылар ам-даа этинизин, көдө ажыл-агыйнын көдүрүшкүчүнүн талазы-биле партиянын чорудуп турар ажылынын бүгү ханызын болгаш шынгызын олар ам-даа билбейн турарлар. Колхозтарнын болгаш МТС-теринин негелде хергелдерин үнөп, топ көрбөс хоралыг хөөннерин парлагла илередип, чылча шавар ужурут.

Партия организациялары колхозтар даргаларын дугайында сагыш салымышкыны четпес чорудуп турар, а колхоз даргазы колхоз будурүлгезинге кол, шиттирлиг кижизидилгелерин үндүрер херек. Райкомнар секретарларынын эки шынары, четип быжыкканы, оларнын массаларын удуртуп билери, чүчүд-даа мурунда, колхозтар даргаларына арга-мергежилдик кижилерин, нинтинин ажыл-агыйнын эки организастыгынын шилип алырын билери-биле илергелетинген турар ужурут. Партия организациялары колхозтар даргалары кадрлар-биле ажылды багай чорудуп турарын демдеглээр херек. Бо херекте четпестерин солуннар кошкак шүгүмчү-

лөп турар. Олар колхозтарнын эки даргаларын дугайын бижип турар, а ол харын херек болбайнмаан, ынчалза-даа кажан колхозтар даргаларын шилип алдышкын үндүрер практикада четпестерин илеретпес, кажан көдө ажыл-агый артельдеринин даргаларын хүлээлгезинге чамдык хөй таварылгаларда таарышпас, мурунда ажылды буураткан ажылдакчыларын сүмелеп турар чоруктар-биле шыдажып турар чоруктар канчап-даа таарышпас. Район удуртулгазынын звеносу—партия райкомнары, райкүүсомунар шынгыны быжыглашкыны негеп турар.

Парлаганын ролу бистин бүгү ажылывыска канчаар-даа аажок улуг. Ол ролду чедишкениг күүседирде, солуннарнын болгаш журналдарнын ажылдакчылары амыдыралдын ишин үндүрүп турар айттырларын иштинче ханы сийнигип кирер, ажыл-херекти билдирип, тодаргай бижирп ужурут. Солуннар-бистин ажылывыска четпестерин чайладыр, ол четпестерин ажыл тилгезинче кижилерин мобилдизастаар, ажылчы чоңнарнын калбак массаларын калдык шүгүмчүлөдди калбартырыңче көдүрүп үндүрер ужурут.

Эгелерин көөрге, солунда бүгү чүдүлөр бар ышкак боор, а херек кырында барык чүү-даа чок чыгыш болулаар. Ындыг солуннар редакторуна, ындыг теманы чыртпаандыр сен дээр болза, ол сенээ шын эвеш-тир деп харылаар, дораанна солунун улуг эгелеринче, ол айттыргы талазы-биле чырыткан чүдүлдерге айткаш турар-ла болгай. Ындыг болза-даа, редакция кандыг сорулганы салып турары, чүчү чедип аар дээш чүчүп турары билдирмес корреспонденттарынын парлагарга-даа ажык чүү боор, бир тээ олар билдинмес болганда. Бир эвеш редакция кандыг бир чүтула айттыргынын дугайын бижип үндүрер деп шиттирлеп алган болза, солунга парлап турар материал өөренип көрдүнгөн болгаш шынарлыг болзун дээш көдө ажыл-агыйн өсүлүг-ла ханы сонуургап турар колхоз даргазына, бригадирге, кандыг-даа помучкуга сонуурганчыг, оон кичээгенин хаара туруп турзун дээш редакция ол айттыргыны ханы өөренип көөр ужурут. Ажылдакчыларын шын шилип аларын билери редактордан негетинер, солунга азы журналга билги-мергежилдик кижилерин кириштирер, олар салдырган сорулганы канчаар шиттирлерин боттары-ла билиптер кижилер болур ужурут. Билиг мергежилдик чогаалдык кижилерин тывар болгаш кижилерин чыгынган дуржулгазын ажылаар херек.

Көдө ажыл-агый айттырларын чырыдарда хөй солуннарнын болгаш журналдарнын редакциялары чамдыкта чуртуп янзы-бүрү районнарнын ангы-ангы байдалдарын көрбейн барып турарлар. Чижээ-лээрге, бисте тарылганын дербелчин-уланчак арганын дугайын эвээш эвеш бижип турар. Ол эки-дир. Ынчалза-даа Совет Эвилелинин бүгү-ле зоналарынга көрүпүнерин онзагай байдалдарын болгаш бойдустан өске-даа байдалдарын барымдаалап көрбейн, ол арганы чагыс-аай демей ажылаар ужурут дээр, дербелчинерин хемчээлдери чагыс-уулай болур ужурут деп бижип турарлар. Ол чорук амыдыралды билбешинде болуп турар-дур. Өске хөй айттырларын дугайын база-ла ынчаар чугаалап болур. Солуннарнын болгаш журналдарнын ажылдакчылары боттарынын бижип турар айттырларын дугайын эки билер, ханы өөренип көөр херек.

Эмге хаажок шуугаар, хөөрөм өстөр сүрер чорук бистин солуннары-выска моондак ужураштыгы турар. Чүдүлдү эгези кичээгенин хаара тудар, мобилдик болзун дээш, чүдүлдү шын адал билери херек болбайн, харын ынчалза-даа эге болза, чүдүлдү утказын харылаар, солунун материалын бүзүрелди үндөйлөдиг турарын шынгы чурумун сагыр херек. Утка-шынарлыг, дириг солун болгаш өөредилги материалды мергежилдик шилип алыры солуннар ажылдакчылардан негетинип турар. Бүгү-ле чүдүлдерин дугайын чагыс-аай хевир-биле бижип турар, стандарт болу берген материалдарын солуннарнын арын-нарында шиттирлиг-биле чайладыр эргежок чугула. Солуннар ийн колхозтарнын ажылын деннеп көргүзүп эзеленер. Ол эки-ле арга-дир. Ынчалза-даа материалдарын янзы-бүрү болдуар херек. Солуннарга, журналдарга парлап турар материалдарын утка-шынарын болгаш чырыдарын хевирин эки бо-дар херек.

Солуннарнын чедишкениг ажылына фактыларын бүзүрелди, бижип турар болушкунарын шынгыны, дириг болгаш чечен дыл, материалдарын дамчыдып бээринин янзы-бүрү хевирин улуг ужурут-дузалыг болуп турарын парлагла ажылдакчылар кезээде бодап чорур ужурут.

Бодунун чугаазына эш Хрушев чамдык солуннарнын, ылангыя «Курская правда», «Рабочий путь» (Смоленск), «Брянский рабочий», «Сельское хозяйство» болгаш «Литературная газета» солуннарда улуг чазылар болгаш четпестер бар болуп турарын айткан.

Көдө ажыл-агый журналдарында улуг четпестер бар, оларнын редакция колдонулары оларга дааскан ажыл-херектин дугайында боттук сагыш чоовашкынын илеретпейн турар. Көдө ажыл-агый министрствозу парлаганын ролун чедир үнөлөвейн, бодунун журналдарнын редакцияларынын ажылын хөй-бүрү углап, башкарбайн турар.

Бистин парлагавыстан артык күштүг, хөдөлдириктиг чөптөгү бисте чөптөгү эш Хрушев чугаалаан. Парлагла—ол болза, бистин партия-выстын эң-не ыраккыр идеялыг чөптөгү болур. Бир эвеш бис солуннарга, журналдарга материалдарын эки шилип алыр болзувуса, бе айткан демдекке хөй мун километрден дегиз адып, бистин канчаар-даа аажок улуг чуртувустун бүгү-ле булунарында четпестерин илередип болур бис. Мынчангаш кым парлаганы чедир үнөлөвезил, ол кижизидилгелер күүжүстү кошкандып турары ол болур.

Көдө ажыл-агый дугайын, СЭКП ТҮ-ның сентябрь Пленумунун шиттирлерин амыдыралга ботандырынын дугайын ханы, утка-шынарлыг, ажыл-херекти билдирип бижир херек.

Оон ынай эш Хрушев үлетпүрү улам ынай хөгжүдериңиң дугайында, ылангыя калбак хергелдиң бараанарын будурүп үндүрерин дыкка улгатырар дугайында партияны болгаш чазактын шиттирлерин амыдыралга ботандырып дээш демиселдин херезин парлаганын сорулгаларын дугайын чугаалаан. Бистин фабрикаларымыс, заводтарымыс будурүлгенин темпирин көвү-дедирине болгаш ишкирин улгатырарына кандыг улуг курлавырларын болуп турарын эш Хрушев тодаргай чижектерге болгаш фактыларга көргүскөн.

Парлагла болгаш шүгүмчүлө-эң-не боттук шүгүмчүлө болур. Совет кижилеринин материал-амыдыралдыг негелделерин бюрократсыг өсү-биле көөр, куду шынарлыг продукция үндүрер ажылдакчыларын солуннарнын арыннарына шынгы шүгүмчүлээри эргежок чугула. Парлагалага чуртала тудуунун чоруп турарын, квартираларын хуваап турарын, чоңуну чугула хергелдеринин чүдүлдерин будурүп үндүрүп турарын, салтыг организастап тургусканын чырыдып биживышаан, ажылчы чоңнарнын амыдыралын айттырларыңче улуг кичээгенин сала чогоур. Магазиндерде, чижээ, урурларын кидис илдиктери болгаш өске-даа чугула чүдүлөр чок алаар чоруктар-биле эптежил болбас. Ол болза, ышкындыгы эвеш, ол дээрге, ажылдакчыларын боттарына онзапкан ажыл-херезин багай күүседип, медегелди эвеш чорукту үндүрүп турарын түнөлдө болур. Парлагла болза, четпестерин илереди, оларны чайладырына партия, совет организацияларга дузалаар, бистин бүгү-ле ажылывыска бюрократизмге болгаш ак-сеткилдиг эвеш чорукка удур демисежир хүлээлгелди.

Бистин ажыл-агый чедишкениривистин үндөзүнүнүн үндөзүн—партия-политиктиг ажыл болур. Бүгү-ле хергелел чүдүлдерин будурүп үндүрери дээш демисежир дие, ол чүдүлдерин будурүп үндүрүп турар кижилерин организастаар херек. Партия организацияларынын бүгү ажыл чорудулгазынын, партияны пропагандалың, идеологтуг ажылдын деннелин беддер херек. Партия организацияларыны быжыг, идея талазы-биле сырык катышкан болуру эргежок чугула.

Коммунист тургузушкунун улуг сорулгаларын чедишкениг күүседиринин бүгү чүдүлери, бүгү аргалары бисте бар деп эш Хрушев бодунун чугаазынын түнөлине чугаалаан. Бистин чуртувуста бойдузун эгертимес байлактары бар болуп турар. Совет улус Коммунист партиянын болгаш оон Төп Комитетинин удуртулгазы-биле, Лениннин удуртулгазы-биле база оон мөчөзүнүн соонда Сталиннин удуртулгазы-биле социалстыг тудушкунун канчаар-даа аажок улуг дуржулгазын чыып мөчөзүн. Бистин хүлээлгезин—ол дуржулгага даянышаан ону эки таарымчалыг ажыглавышаан, чедишкенирин көвүдөдир, коммунист нинитилди тургузарыңче дүргөн темп-биле бурунгаарлап шимчээр ужурут бис.

(СЭТА).

Москвага бо чылдын ноябрь 19-тан декабрь 2-ге чедир СЭКП ТҮ-ның чылдырганы-биле областтарнын, крайларнын болгаш республикаларнын солуннар редакторларынын, көдө ажыл-агый килдистеринин эргелекчилеринин чөвүлөл хуралы болуп эркен.

Чөвүлөл хуралдын ажылына СЭКП ТҮ-ның секретарлары эштер Н. С. Хрушев, П. Н. Поспелов олар киришкенер.

Чөвүлөл хуралдын киржикчилери «СЭКП ТҮ-ның сентябрь Пленуму көдөжө партия-политиктиг ажылды экижидер дугайында» деп СЭКП ТҮ-ның пропаганда болгаш агитация килдинин эргелекчизи эш В. С. Кружковтун, «ССРЭ-нин көдө ажыл-агыйнын улам ынай хөгжүдөр хемчеглер дугайында» СЭКП ТҮ-ның сентябрь Пленумунун шиттирлерин ботандыры дээш демиселге парлаганын сорулгалы деп «Правда» солунун кол редактору эш Д. Т. Шепиловтун, «Мал ажылын хөгжүдөр талазы-биле СЭКП ТҮ-ның сентябрь Пленумунун шиттирлерин күүседир хемчеглер дугайында» база «Машина-трактор станцияларынын ажылын улам ынай хөгжүдериңиң сорулгалары болгаш колхоз будурүлгезинге оларнын ролун күчөткөдирери» деп ССРЭ-нин Көдө ажыл-агый министрствозунун кол эргелдинин начальниги эш А. Х. Анастасовтун илеткелди дыннап, чугаалашкан.

Көдө ажыл-агыйн хөгжүдериңиң чугула сорулгаларын солуннарнын арыннарына чырыдарын дуржулгалары-биле редакторлар солукшанар. Воронежте «Коммуна» деп область солунун редактору эш А. П. Шапошник тараа культураларын ажылдап кылып айттырларын солунга чырыдып турар дугайында медегел кылган. Областык үлетпүрүг районнарына картофель-ногаа базанын тургузар айттырларын «Горьковский правда» солунун чырыдып турарынын дугайында солунун редактору эш Г. А. Креславский илеткеш, «Казахстанская правда», «Омская правда» солуннарнын редакторлары эштер И. И. Никитин, И. Д. Фадеев лар мал ажылын хөгжүдериңиң эң чугула негелде-хергелдерин чырыдып турарынын дуржулгазынын дугайында илеткелдерин кылганар. МТС-тер ажылын, чер болгаш мал ажылына комплекслиг механизацияны «Советская Кубань» солун бодунун арыннарына канчаар чырыдып турар дугайында ол солунун редактору эш Д. Я. Красюк медегел кылган. Чер-чер парлагавыска партияны удуртулганын дуржулгазынын дугайында илеткелди СЭКП Москва комитетинин секретары эш Е. И. Третьякова кылган.

Илеткелдерин чугаалажып көөрүңе солуннарнын редакторлары болгаш көдө ажыл-агый килдистеринин эргелекчилери киришкенер.

Чөвүлөл хуралдын киржикчилеринге элээн хөй лекцияларын помчаан. Профессор А. Г. Лорх «Картофельди дербелчин-уланчак арга-биле ажылдап кылдырыңа агротехниказын дугайында» лекцияны, профессор В. И. Эдельштейн—«Ногаа культураларын дербелчин-уланчак арга-биле ажылдап кылдырыңа агротехниказын дугайында», академик Н. В. Цицин—«Тараа культуураларын белик дужутурун алырынга совет көдө ажыл-агый эртемниин болгаш мурунакчы практиканын чедишкенин» деп лекцияларын помчаанар.

Колхозтарга, совхозтарга мал чөмөтүнүн базанын экижидеринин айттырлары көдө ажыл-агый эртемниринин доктору С. П. Смеловтун лекциязына чырыткан.

Мал ажылын хөгжүдериңиң, лейдөлүнештин дужудун беддеринин, көдө ажыл-агыйга механизациян ажылдарын чугула проблемалары Н. Д. Матвеевтин, мал ажылынын институтун директору И. М. Кузнецовтун, Виском-нун директору А. С. Маяттын, сөвкө хову ажылынын институтун директору профессор И. И. Сянгинаин лекцияларына көдүртүнгөн.

Академик А. М. Панкратова «Ажылчы агынын болгаш ажылчы тараччыларнын бузулбас эвиле» деп лекциянын, профессор Н. Д. Лаптев—«Колхозка нинтинин болгаш хуууну сонуургаларын холбаштырарынын дугайында», профессор Г. М. Гак—«Улус массаларын болгаш ийн-чагыс кижилерин төөгүтө ролонун дугайында» эш В. Г. Корюнов—«Делегей байдалын дугайында» лекцияларын тус-тус помчутулаан.

Солуннарны эргежок чугула материалдар-биле хандырып экижидер хемчеглер дугайында СЭТА-нын

му, оон секретарлары эштер Комбуй-оол, Савина олар ол комсомол организациязынче кичээгей салбайн, анаа дузалашпайн келген.

Бюорога комсомол организациязынын секретары эш Херел-оол санал берген: «Комсомол эге организациязынын секретарына бо чылдын февраль айда менг сонгаан. Бо үенин иштинде ВЛКСМ райкомундан чагыс-даа катап дорт айттышкын, бюор хуралдарын болгаш пленумнарнын доктаалдарын ап көрбүз мен, биске комсомол райкомунун секретарлары келин-даа көрбөз, оларны көрбөз-даа мен» дээн.

Комсомол организациязынын ажылында четпестерин дарый узуткаар СЭКП райкомунун бюорозу партия эге организациязына болгаш ВЛКСМ райкомунга дааскан. Д. ШАЛДЫГ.

Мурнакчы малчынның дуржулгазындан

Калинин аттыг колхозтун мурнакчы хойжузу

Тес-Хем районун Калинин аттыг колхозтун хойжузу эш Б. Коданмай ам 52 харлыг. Оон мал ажылынга мергежили улуг. Ынчангаш колхозтун баштаар чери ону ук көдээ ажил-агый артелинин тургустунганы 1949 чылдан бээр хой ажылынга киирген.

Дуржулгалыг малчын бодунун ол онаашкан ажылынга үлегерлиг болгаш чүткүлдүг ажалдап келген. Баштайгы чылда ол 248 баш хойну үлээп алган. Чыл бүрүдө түртүнген чаш малдарны чидирг чокка ажаап ап келген. Эрткен беш чылдарын дургузунда бүгү түртүнген 1265 баш хураганнарны чидирг чокка доруктуруп азырааш, колхозтун нинти хой малынын санынга катыштырган.

Эш Коданмай 1952 чылда 280 баш хойдан 290 баш хураганнарны хорамча чокка ажаап алган. Ам оон коьданында 330 баш хой бар. Оон 1953 чылда түртүнген 336 хураганнарны доруктургаш, колхозтун хой фермазында хүлээлип берген. Ук малчы болза, шак мындыг байдал-биле чылдын-на түртүнген хураганнарны бүрүн доруктуруп келген. Оон ажылынын шак ындыг чеднишкиннеринин үндезини болза, чылдың кайы-даа ээлчээнде малдын ажаалдазын, азыралын эки хандырып келгендиге болур.

Чая сорулгалар дээрге, чая негелделер болур. Мен коммунист болганымда, СЭКП Төп Комитединин сентябрь Пленумунун доктаалын амдыралга чеднишкинниг күсөдир дээш демиселге үлегержи болур хүлээлгелиг мен. Мээң ажылымнын моон сонгаар-даа улам эки түнелдерлиг болурунга бүзүрөп болур силер—деп, эш Коданмай чугаалап турар.

Оон ол чугаазы анаа-ла таварылга эвес. Бодунуң ажылынга ол мергежин. Мал кыштагладышыккынын үезинде хойларнын арган, семизин барымдаалап, ийн ангы орансавага болгаш оदारларга ажаап,

азырап келген. Эрткен чылдын кызынында ол 180 баш хойларны харын далбайлап каапкан черге 62 хүннер дургузунда оदारлаткан. Далбайлашкынын ол боду чорудуп турган. Оон ынай семиз күштүг хойларны чуга болгаш чымчак харлыг черлерге, хоуу болгаш даг оदारларынга оदारладып кыштаан.

Ол болза, хойларны кыштын хүн бүрүзүнүн эртенги чывары эрткен соонда одарже үндүрүп, а кежеэки чыварын бетинде чылыг кажаже киирпип ап турар. Хойларнын кажажаларынын көрженин ол ай санында ийден эвээш эвес хоорар. Кыштагладышыккынын мурунда кажажаларны боду чылыггап ап келген. Шак ындыг эки малчыннын коьданындан эрткен чылдарда чангыс-даа баш хой хораваан. Бодунга онаашкан хойларнын кышкы азыралынга сизген безин чанылдаан. Бүгү хойлар семиз, күштүг чыл алып келген.

Эш Коданмай хойга кышкы болгаш чайгы оदारларнын планыг болгаш таарымчалыг солуп келгел. Ол бирги болгаш ийги кыштагларлыг, оон ынай күзеглерлиг болгаш чазагларлыг. Часкы үеде үш одар солур, суглуг черже көжер.

Хоуу, даг оьттуг, хой малга таарымчалыг Хоорлуг-Кожар деп черже ол ам удавас көжер деп турар. Хойну моон сонгаар оदारларды кыштагларда болгаш чазагларда чылыг кажажалар бар. Ол кажажалар бүгү хойларнын хостуг чыдырынга таарымчалыг кылдыр кылдырган.

Чайгы үени эки одарладышыккыны болза, малдың күжүн быжыглаарынга, кыштын берге байдалын оон эки шыдап эрттиреринге, малдын продуктулуун бедидеринге улуг ужура-дузалыг дээрзин хойжу эш Коданмай эки билер. Эрткен чайнын дургузунда оон хойларнын одарладышыккыны эки чорутунган. Чайнын изиг үезинде хойларны одарладышыккыны эки аргазын ол шилип алган. Каан хүннерде хойларны эртен

эртте одарга үндүрер. Хүндүскүнүн изинде деазеге дыштандырар, а кежеэкинин серининде сугаттыг черлерже каларып оदारладыр. Неделе санында-ла хойларны өске-өске сиилг оьттуг черлерже сүрүп оदारладыр. Ындыг байдал болза, чайгы үеде чернин хоолулуг чернерин хой малдын семизилгезинге чөптүг ажыглаарын хандырып турар.

Эш Коданмай ам ук колхозтун мурнакчыларынын бирээзи апарган. Ол 1952 чылда 370 күш-хүнүн, а 1953 чылдын баштайгы чартында 257 күш-хүнүн ажалдап алган. Колхозтун баштаар черинин шанналдарын ол удаа-дараа ап келген. 1952 ажил-агый чылнын түнелинде ол 5 баш хураган-биле шаннаткан.

Эш Коданмайнын өг-бүлезинде 7 кизи бар. Дөрт уруглары школарда өөренип турарлар. Олар шупту күрүнө хандырылгасында. Хеймер уруу келир чылын школага өөрениринге белеткип турар. Уругларнын нези эш Э. Коданмай колхозчу күш-ажылга база-ла ынак. Ол бо чылдын баштайгы чартында 240 күш-хүнүн ажалдап алган.

Коммунист Коданмай бодунун өг-бүлезинин кижизидилгезинин дугайында база-ла сагыш салып турар. Ол чылдын-на «Шын», «Бурунгаар», «Тыванын аныяктары» солуннарны чагылып ап келген. Бо чылын оларны база-ла чагылып алган. Кожажы малчынар ортузунга агитатор хүлээлгезин ол багай эвес күүседип турар.

Эш Коданмай СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун доктаалын таныжып, ажылыч чоннарнын материалдыг чагаай амдыралынын декиени улам бедидер дугайында партиянын болгаш казактын сөөлгү үндүрген төөгүдүг шиптирлерин амдыралга чеднишкинниг боттандырышыга болуун күш-ажылыч салышыккынын моон сонгаар улам күштелдерин хүлээнип турар.

К. МААДЫ.

Аныяк авторларга допчу харыы

Совет чогаалчылар Эвилелинин Тыва салбырынга болгаш «Шын» солунун редакциязынга эгелекчи авторларнын чагаалары болгаш чогаалдары улуг агышкыны-биле кээп турары—байырланчыг болгаш өөрүнчүг-дүр. Оларнын бижээн чогаалдарынын идея болгаш чечен талазы-биле бедип эгелеп турарын чогаалдыкы чеднишкин деп санаар. Бо удаада бөлүк авторларнын чогаалдарынын баштайгы бөлүүн ап көрээли. Ында 13 авторларнын 7 чагаазы, 36 чогаалдары бар: шүлдүктөр, шүлдүглел, баснялар болгаш расказ. Түннөп чугаалаарга, поэзия биле прозанын кол жанрлары бистиң эгелекчи авторларымыска чок болгаш таныш.

Ол чогаалдарны бижип турарлар профессия талазы-биле школачылар, студентилер, башкылар болгаш корреспондентилер: В. Шаравин, А. Нугуурак, М. Козурак, С. Бюрбээ, А. Чараш-оол, А. Допчаа, К. Чамыян, Ш. Серен-оол, М. Бадн, А. Даржаа, А. Арапчор, С. Молдурга.

А чогаалдарнын нинти уткалары шын болгаш темалары солуп болуп турар. Бистин чоңуң чогаалдыкы күш-ажылдарынын чеднишкиннери база Совет Тываның экономикагит, политиктиг болгаш культурулуг амдыралында улуг өскерилешкинер бир чугула тема болуп турар.

В. Шаравин «Ужуржылга» деп шүлдүндө совет чуртувуста коммунизиниң улуг тудулары канчаар боттанып турарын бижип турар. Таьды-Ууларын шыназында чаа тургустунган «Кызыл туң» колхозта сүт фермазынын саанчылары А. Нугуурак «Мергежилге» деп расказта бижээн. Ында төрөөн крайнын чараш бойдузун, инекчи Дергилээриниң төлөптин, база саанчы Көк-кыстың чалгаа, бардам, сызыг чанчылы илередиң, оон шалпычы саанчы болурунга парторг Даржаа биле ферма эргелекчизи Севиддин сүмелеп дузалаанын аныяк автор шыны-биле көргүсөң. Ыччалза-даа Көк-кыстың чаа кизи болганыга коллективтиң кандыг ролдуң, саялдарыг болганын автор көргүспей барган.

Бистин колхозчулар чаа техника-биле чөпсөлгөш, ээн чыткан хоуулардан эгээртинмес дүжүттөриң ап, күрүнөгө тараа планын күүседип, бел кылдыр берип турары—М. Козурактын «Баштайгы-ла тараавысты күрүнөгө» деп шүлдүүнүң утказы болур. С. Бюрбээ шала бижээн «Салчак Баавым» деп шүлдүгелинин бирги кезең чоруткан. Оон кол утказы—Тывага революция мурунда болгаш оон баштайгы чылдарында феодалдарга басындырып чораян өскүс, алы араттын човуланыг чуртталгазы, хостуг, аас-кежиктиң амдыралче киргени. Автор кызымаз-биле шүлдүктү дымдык стили шилип, артык сөстөрни арыглап, Салчак Баавымнын чуртталгазын шын көргүзүп турар шүлдүгледи дооскан болза, үлегержи маадарны көргүзүп турар чогаал-даа болу бээр чадавас турган ийик.

Сөс болза, чогаалчынын эң чугула чөпсөз, ол чокка чогаал-даа тургустунмас. Чогаалчы кандыг дымда чогаалын бижип турар болду, ол дымдык грамматиказын, словарьлыг байлаан эки билери негетинер. Бодунуң төрөөн дымдыгы ынакшыяйын, Төрөөн чуртунга ынакшып шыдавас. Чамдык авторлар теманы шын шилип алза-даа, ону чечени-биле илередиң шыдавын көргүзүп турар барымдалар бар, чок болза, чогаалында кирип турар сөстөриң утказын-даа, шын бижирин-даа эки билбес. Сөстү кайы-хамаан чокка ажыглаары конуг хоралыг дээрзин утуп болбас.

А. Допчаа тыва орфографияны кошкак билеп турарын оон бижээн басняларынын аттары-ла сөглөп турар: «Бора хирлээ», «Чолдак-ой болгаш Күскелер» деп басняга мегеңи чийең садыгынын чөптөстөрин чидиг сөстөр-биле илередиң дээш, ону автор шуут ойзуп, чугула сөстөр кирер черлерге многоточие каккылаш, эмин эрттир нарыдадып каапкан. Ол басня мынчаар эгелеэр: «Караң-ла бо хөк чүвөл, чоңум! Харын бөгүн «хоуу» чордум».

Кызылда көдээ ажил-агыйнын колхозтар даргалары белеткээр школазында ДОСААФ эге организаациязынын өчтө-сонгулдалыг хуралы болган. Өчтөттүг үениң ишинде организаациянын кылган ажалдарын дугайында оон даргазы турган эш Зварыгин-даа, санал бергенер-даа эки дээр дугайында чүве чугаалап шыдаваан. Ол болза, ДОСААФ эге организаацияны кандыг-даа ажил кылбаанын, оон даргазы турган эш Зварыгин даалганы күүсөтпезин хереңилеп турар. Өчтөттүг үениң ишинде организаация эспези, спорттун кандыг-даа хевиринин талазы

База бир одуругдан момчуп көрээлинер: «Эштүг ышкаш, ыдыглар хөй, Өртөк бербейн «донуп-даа каарлар!»

Бо чижектер А. Допчааның шүлдүк техникказынга кошкан база сөс-биле чудукаралаанын айтып турарлар. Кажан сөс чүгле бодунуң туружунга тургаш, долу дузаны чедирерин К. Чамыян утпаан болза, оон «Дилги болгаш Күжүгөн» деп басняны момчукчуларга белек болуп турган. Шалык Серен-оол «Хоңук тудум өзүп турар» деп шүлдүүңе колхозчу бизанчыларнын күжү-биле чаа бизанчыларнын туттунуп турарын, «Келир үе чечектелгезинде» угаан болгаш күш-ажылдын аразында чөрүлдөшкөк удурланышыккынарнын ашталып турарын чуруп көргүзөр бодаан. Бо чагаай темаларын автор дидими-биле шилип алган, ыччалза-даа оон кошкак ажалдааны-биле момчукчуларнын негелдезин хандырып шыдаар чогаалдар, тургустунмай барган.

«Дараазынын клазынын партазынга өөрүшкүдүг Дагың катеп өөрзининер келир үең кадрлар боон».

Бо одуруглар тыва литературалыг дымдык нормазындан халжып турар, оларны момчуурга шүлдүк аяны чок база толаргай төнгөн утканы илеретпей турар.

Чогаалдын шынары ону авторнун чангыс катеп бижикпеш, үр шыгжаанындан хамаарышпас, а харын хөй катеп эдиң, сайгарып ажалдааны-биле оон утказы-даа, чечени-даа дүжүр. Чамдык авторлар чогаалды чангыс катеп бижип каапкан, ону как катеп эдеринин орунуңа үр шыгжааш: «шүлдүк бижитинген» деп билеп турарлар. Ол чорук чүгле өөренички эвес, а башкы авторларда база бар. М. Бадн «Күскү хоуда» деп шүлдүкө колхозчулар, аныяктар, школачыларнын тараа кезиникинине эки дузалажып турарлар көргүзөр дээш, «хостуг хүнде улуг хүннөп» чорурлар кылдыр бижип турар. М. Баднын сөзү-биле «шүлдүк 1952 чылда-ла бижитинген, бо хүнге чедир эвээш эвес көрдүң өң «шүлдүк». Бо кыска домакта «шүлдүк» деп сөстү чүге ийн катеп хереңилээң? А шүлдүкте оон-даа хөй стильдиң, грамматикалыг чазыглар бар.

Школачылардан хөй чагааларын, шүлдүктөрүн ап турар бил, ыччалза-даа, оларнын чурумалдыг чечени арай-ла чогуур негелдезинге чөтпейн турар. Ол чүңү хереңилеп турарлыг? Чамдык школарда дым болгаш литература башкылары литератураны сонуургап чорур салымнын чаштар теория болгаш практикалыг дузаны көргүспей турарлар. Оларнын бижээн чогаалдарын литература бөлүмнеринге чугаалашпайн, ха на солуннарга баштай үндүрерин организаацияны турарлар. Оон ужурундан чамдык эгелекчи авторлар: хөй бижирге—чогаалчы апаар деп бодаш, чогааткан шүлдүктөрүн эдиң чокка парладарын негеп, литератураның чоңга бараан болуп, амдыралды шын көргүзөр, аныктарны коммунист кижизидилгеге канчаар дайыны ролон чыгы-биле көрүп турарлар.

Чая-Хөлдө ортумак школаның өөреникчизи Алдын-оол Даржаа чогааткан шүлдүктөринге шаалдалай чагаа бижээш бодунуң канчаар ажалдап, өөренип турарын илереткени бо-лур: «Амгы хүннерде мен өжегерез хөйүң бижип турар мен, база кичээңейни улгатырар мен».

Бо сөстөр Алдын-оол Даржааның чогаалдыкы ажалга харысалга чогуң илередиң турар. «Чонга бирле чагаай чүведен кылып бээр» деп силернин изиг күзелерин халжып турар-дыр. Бир эвес кичээңейни үндүрбөс болза, ол чагаай бодал канча боттанырыл?! Алдын-оол Даржаа «Мээң кепкам» деп шүлдүүңе чүңү көргүзөр бодааның?

«Аныяктар хуралынга Ажил-иши санал берип, Олургулаан үемде-даа Ол-ла кепкам кады чораз».

Бо одуруглар амгы школачы амдыралды шын эвес көргүзүп турар, чүге дээрге бичин салгакчылар.

ны бистин башкылар арагалаар, талкылаарынче, хуралга, кичээлге тоннуг, бөртүгү олуруп чанчыгарынче өөретпей турар. «Шугум чазаарда—шыгаар, шуугаарнын бетинде—боданыры» ышкаш, чогаал бижирде база хандыр бодаар херек.

Алексей Арапчор бодунуң чогаалдыкы ажылын дораан-на поэзия болгаш прозадан эгелеэн. Ол «Чылыгыч манакжылар», «Уруг болгаш оол», «Чуртталганың шагы-биле» деп шүлдүктөрн чоруткан, прозаже шилчээни — «Чуртталгаже орук» деп расказты дараазында чорударын меделгези. Ол чангыс-аай шиптирли-биле бачыргавайн, хынам чылыг ажалдаан болза, оода бир эки шүлдүк болгай эртик. Оларнын кошкак, бипшаанын автор боду билер. Оон бижээни мындыг: «Бо шүлдүктөрн элээн каш аткеним бо. Ыччалза-даа чедир ажалдаатынмай барганы чадавас боор, мен парлаага ол хевээрзин киирер күзөдиг мен». Парлаага чедир ажалдаатынмай чогаалдарын парлаан херээ чок, чүге дээрге, ол момчукчуларны хүндүлөвези болур.

Кым-даа болза, кандыг-бир чүңү-дү бижирде, ону баштай бодалы чурттап эрттер херек, а оон соонда ону сөс-биле чуруп көргүзөр.

Ам бичин түнелден кылып көрээлинер.

Аныяк авторларнын бижээн чогаалдары утка болгаш тема талазы-биле эки-даа болза, чурумалдыг, мергежил талазы-биле эки болбайн турар. Чогаалдын санын көвүдөдирден аңгыда оон утказын көрүнчүктөдир көргүзөр сөстүг чеченин бедидери негетинип турар.

Бистин момчукчуларымыс шагдала амдыралды шыны-биле көргүсөң эң эки шүлдүктөрн, шүлдүглелдерин, романиларын болгаш шиңилерин момчуур дээш четикпейн маанай турар. Бистин үеистин амдыралы, шаандакы ышкаш оожум эвес, конуг дүргени-биле бурунгаар хөгжүп турар, а ону кылып турар кижилернин мезүүн, шынарын чуруп көргүсөң чогаалдар тыва литературала конуг ховар.

Бо чагаай херекке аныяк авторлар бүгү-ле чогаалдыкы күштери-биле киржир ужурулуг. Ол анаа-ла чогаал «бижир» дээш-бодун албадатынары эвес, а амдыралдын хөгжүлдезин көргүзөр дээш ажалдаары болур. Ону күүсөдиринин мурунда аныяк авторлар чогаал чогаалдарынын бөдүүн техниктиң негелделерин билеп алыры эргежок чугула.

Чогаалдыкы ажылыч кирерде чүңү кыллары?—Өөренир. Бис доктаамал өөренир ужурулуг бис. Сөстүг шыларгай мастерлеринин саьадарлыг, чогаалдыкы дуржулганын база литература теорияны-биле чөпсөлгөш аарының бүгү-ле аргалары бисте бар. Ол өөрелдигени баштайгы базымнары төрөөн дымдыкы болгаш литература-высты эки билеринден эгелеэр: төрөөн дымдыг грамматиказын, оон словарь байлаан шиптедил алды. Ол ышкаш делегейиниң, орустун классиктиг чогаалчыларынын, совет хөй националдыг литератураның шыларгай төлөзөтөрүнүн база даштыкыда мурнакчы чогаалчыларнын чогаалдары-биле таныжып азырын десиң дүлгүрү үеи бис бар. Ол—улуг орус дил-дыр. Эң ылангыя аныяк чогаалчыларга орус дымды билери эргежок чугула, чүге дээрге чыда прозаның-даа, поэзиянын-даа тергип чогаалдарында маадарлыг чогуумалыг үлегерин сөс-биле канчаар тургусканын өөренип ап болур.

Бижитинген чогаалдарын парладырынын мурунда, оон чедер, четпезин литература бөлүмнерге чугаалажып көөрү—чогаалдын утказы болгаш чурумалдыг мергежилин бедидеринге улуг идиг болур.

Аныяк автор! Эки чогаал бижирде амдыралдын ишинде эң-не билери материалды шилип алырын утканы херек. Шүлдүктү, шүлдүгледи-даа, шини, романын-даа чангыс эвес, каш катеп эдиң, болбазырадып бижээш, ам чогаал-даа бижитинди, момчукчуңуң судуга кирип болур!—деп бүзүрээш, парлаарынче берип турарын күзээр бис.

М. КЕНИН-ЛОПСАН.

КӨДЭЭ СОВЕТТЕРНИҢ ОРГАНИЗАС-МАССАЛЫГ АЖЫЛЫН ЭКИЖИДЕР

(Чагаалар допчулалы)

ССРЭ-ниң көдээ ажил-агыйын улам хөгжүдөр хемчеглер дугайында СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун доктаалын амдыралга боттандыра-рынче ажылыч чоннарнын күжүн мобилизаациярга, оларнын чогаалдыкы инициативазын көдүреринге көдээ Советтерниң үлүү улуг. Анаа үндөзүлгөш, көдээ Советтер боттарынын ажил-чорудулганын үндезиниң биле чаартып тургузар, масса-биле хүн-бүрүнүн харылаазын быжыктырар хүлээлгелиг. Ындыг турбуже, бистин областа чамдык көдээ Советтер боттарынын организаас-массалыг ажалдарын ам-даа чаа сорулгаларга дүүштүр тургустуну турарынын фактыларын илередиң турар чагаалар редакцияга кээп турар.

Бин-Хем районун Устүү-Тарлаг көдээ Советинин (даргазы эш М. Санаа) организаас-массалыг ажилында улуг четпестер барын эш Каваа-Сарыг бижээн. Көдээ Советтин, ында Ленин аттыг колхозтун ажилында чеднишкинин талалар бар-даа болза, бо үеде амдыралдык чаа негелделеринде ажил хо-жудал кылып турар. Оон кол чылдаганы—суму Советинин талазында көдээ ажил-агыйн удуртуруп суларетканы, организаас-массалыг ажалдарын четпес чорудуп турары болур.

Бо чылдын апрель, май, июль болгаш октябрь айларда ол көдээ Совет ажил планын тургустууан. Оон уламындан Советтин күүскөмунуң хуралдары, Советтин сессиялары үстүр, чогуур белеткел чок эрттер чоруктар хөй. Болган хуралдар, сессиялар шынар чок, депутаттарнын долу киржилгези чокка, шүтүмчүлел болгаш бот-шүтүмчүлел калбарбас байдалга эрттип турар. Үндүрген шиптирлерин күүсөлдөзи дээш контроль, боттуг ажил чорутунмай келген. Оон-биле кады суму Советиниң даргазы эш Санаа активке, депутаттарга даянмай, чамдык чугула айтырылганын чааскаан шиптирлээр, коллективтиг болур чорукту үрээр таварылгалар бар. Көдээ Советтин секретары эш Тимофеева харысалга чок ажалдап, чамдык үелерде ажалга үнмейн турар.

Суму Советинин депутаттары сонгукчулар мурунунга өчтөттөрн мынчага чедир кылбаан. Доктаамал комиссиялар ажалдавайн турар. Депутаттар штер Эник-Кара, Сагаан-оол, Цепелээ олар Советтиң ажалдарына киришпей, сессияларга бе-

эни келбейн турарлар. Көдээ Совет ажилчы чоннарнын негелде-хомудалдарын чогуур өйүндө харылап бербес чүдүдөр эвээш эвес.

Суму төвүндө клуб, библиотека, үргүлүү ажалдар кино, радио станциязы, кизи эмнегези, школа болгаш өске-даа культура-амдыралдык черлеринин ажилынга көдээ Совет четпес дузалажып турар. Ажалчы чоннар ортузунда политик-кижизидилгелиг, агитация-массалыг ажалдар ам-даа сула. Ында магазин эргелекчизи эш Воробьев багай ажалдап, арагалар, чоңуң калбак херегелеринин бараанынын үзүктелдериң турда, оон-биле демисел чорбайн турар.

Көдээ Совет бодунуң девискээринде турар Ленин аттыг колхозтун ажил-агый, организаас талазы-биле быжыгышыккынын чедип албайн, нинтинин малынын баш санын өстүрер, оон продуктулуун бедидер болгаш анаа быжыг чөм суурун тургузар хемчеглерин тооп көрбөй турар. Колхоз бүдүрүлгезинин яны-бүрү адырларында ажил-херектиң канчаар боттанып турарын контрольдавайн, ону чөвүлөл хуралдарга, сессияларга чугаалашпайн келген. Оон хараазы-биле ол колхоз мал кыштагладышыккыныга багай белеткелдиг ужурашкан, малдын кыжын чир чеми чедипшес. Бо чылдын 10 айларынын ишинде 24 колхозчулар күш-хүнүнүн минимумун күүсөтпезнер. Колхозта күш-ажылдын организаациязы, корум-чуруму ам-даа куду-зун ол чижек көргүзөр.

Сентябрь Пленумунун доктаалын амдыралга боттандырар дээш демиселди Чөөн-Хемчик районун Баян-Тала көдээ Совети (даргазы эш Дембицлей) канчаар чорудуп турарынын дугайын сумуда партия эге организаациянын хуралына чугаалашканын эш Д. Сюрюно-оол бижээн. Совет план чок ажалдап, организаас-массалыг ажалды сулардып турар.

Сумуда «Октябрь 30 чыл ою» колхозтун ажил-агыйн, организаас-тургузуун экижидеринге саялдарны көдээ Совет четпес боттандырар келген. Колхоз даргазынын, бригадирлерин, ферма эргелекчилеринин, кижизидилгелиг болгаш мал эмчизинин тус-тус илеткелдерин чангыс-даа

катеп дымдап, чугаалажып көрбөэн. Советтин талазындан организаас-массалыг, кижизидилге ажалдарын сула чорутканы-биле бо чылдын эрткен айларында 84 колхозчулар күш-хүнүнүн минимумун күүсөтпези.

Колхоз нинтиниң малынга четир чөми белеткел албаан, мал кажажалары тударынын планын күүсөтпези. Ол ышкаш чуртталга, культуура-амдыралдын тудуунун күүсөлдөзи конуг багай. Колхозчуларнын ортузунда социалыг чарыш калбарбаан. Байдал ындыг турда, көдээ Совет ону эдер, күженишкинин ажил-херекке массаны организаастаар хемчеглер ап чорутпаан.

Суму Совети улус өөредилгезинин, школа ажилынын айтырылганын дыка кошкак удуртуп турар. Бижик билбестерин болгаш биче билерлеринин 4 бөлүмнерин тургусса-даа, олар херек кырында ажалдавайн келген. Сумунуң 7 чыл школазынын оода иякы амга чедир бүрүн белеткетимези.

Депутаттар сонгукчулар-биле ужуражышыккы кылбайн турар, сумунуң ажилчы чоннарынын хуралын чылыдырбаан. Устүндө турар организаацияларнын болгаш көдээ Советтин бодунун үндүргөн шиптирлерин күүсөлдө чок артып турар. Хөй уругтуг иелерге күрүнө дузаламчызы тыпсыры болгаш өске-даа саял-ажыларды сандаргай байдалдыг.

Кедир чылдын часкы тарылгазынга белеткел ажалдарын колхоз багай чорудуп, үрезин уруушкунун безин четчелеп албаан.

Улуг-Хем районун Эъжим көдээ Советтин багай ажилынын, оон даргазы эш Биче-уруг онаашкан ажил харысалга чок күүсөдип турарынын дугайын эш М. Багалдай бижип турар. Бо чылын көдээ Советтин чүгө 2 сессиязы эрткен. Сумуда Калинин аттыг колхозтун улам быжыгышыккынын херезинге суму Совети кандыг-даа хамаарылга чок болуп келген.

Советтин даргазы эш Биче-уруг ай төнчүзүндө Шагаан-Арыгдан барып шалың алыр, оон азынга келгеш, арагалаар болуп турар. А көдээ Советтин организаас-массалыг ажил экижидер, ажилчы чоннарын тургузукчу күш-ажылче көдүрер сорулганы ол херекке-даа албайн келген.

ДОСААФ-тың эге организаациянын өчтө-сонгулдалыг чүңү көргүсөңиң

биле маргылдаа, өөредилге чорутпаан. Хоорайнын ДОСААФ оргкомитединин практиктиг өөредил

Улус демократиязының чурттарында электрификация

Ам бо үеде Европада улус демократияның чурттарының ажилчы чоннарының мурнууда салып турар эң чугула сорулгалары болза, социализмның материал-техниктиг суурун тургузары, чонун амырал денелин бүгү хемчеглер-биле бедидери болур. Ол сорулгалары шиптирлээриниң база бир кол чепсээ болза, электрификация болур, чүге дээрге, үлетпүр болгаш чөп ажилы амгы улуг будурулгениң чаа техниказының суурунга шилдирин хандыраар арганы ол бээр.

Румынияның ажилчы партияның ТК-зының чынген секретары Г. Георгиу-Деж Румынияның электрификациязының он чыл планын тодаргайлавышаан, мында деп чугаалаан: ол план «чуртка чайгылыш чок депшилгени болгаш ажилчы чоннарга улам эки чырык амыдыралды хандырып бээринге бистин партияның күзел-сорукту болгаш шиптирлериң дээди черге-биле илереди турар». План өзүзү чуртка электри станцияларының нити күчүзү дөрт аяк катп өөр болгаш 2.600 муң киловатт четкен турар ужурулуг. Ол план амыдыралга чедишкениң-биле боттанып турар. Эрткен чылын Дейчеште Г. Георгиу-Деж аттыг чыгы күжү-биле ажилдаар электри станциязы болгаш Добрудже «Овидиу-П» деп станция үлетпүр тогун бергенер. Оларның баштайгызы Румынияның найсылаы—Букарестиниң будурулгелерин, Прахова шыназының нефть тывыштарын болгаш Сталин хоорайның заводтарын электри энергиязы-биле хандырып турар. «Овидиу-П» деп чыгы күжү-биле ажилдаар электри станциязы электри энергиязын Дунай—Кара далай каналының тудуунга болгаш Добруджаның чурттакчылыг черлеринге берип турар. Яломица хемге румын ажилчы чоннарының туткан суг күжү-биле ажилдаар электри станциязы бо чылдын март айда ажилгалга кирген. Быстрица хемде Биказтың В. И. Ленин аттыг суг күжү-биле ажилдаар улуг электри станцияның тудуун доозуп турар. Ол станция чылда 430 миллион киловатт-шак электри энергиязын ажилдаар үндүрер.

Чехословак Республикада чыгы болгаш суг күжү-биле ажилдаар чаа электри станциялары ажилгалга кирип турар. Эрткен чылын суг күжү-биле ажилдаар дөрт электри станциялары ажилгалга кирип турар. Чехословак Республикада социализмның эң чугула тудуу—Клеммент Готвальд аттыг металлургия комбинатында чаа электри станциязы бо чылдын ажилдаар эгелзэн. Европада эң улуг Слапскинниң суг күжү-биле ажилдаар электри станциязын Ветавск шыназының уунда тудуп турар. Бо чылын чүгле Словакияда безин чеди чаа электри станцияларын ажилгалга кирип турар. Оларның чамдыктары улус ажил-агыйыңа үлетпүр тогун берип турар. Новакскинниң чыгы күжү-биле ажилдаар электри станциязының ийги агрегалын, Лобшичскинниң суг күжү-биле ажилдаар электри станциязының үшкү турбиназын ажилгалга кирип турар. Оравскинниң суг күжү-биле ажилдаар электри станциязының ийги турбиназын ажилдадып кирип турар база белеткеп турар.

Эң дээди чергениң техниказы-биле дертинген хөй-хөй улуг электри станциялары сөөлү чылдарда Польша Республикада туттунган. Бо чылдын эгезинде чуртта электри станцияларының чүгле бирээзиниң безин нити күчүзү 1936 чыл-биле дөмбөлээрге 13 катп аяк өскөн. 1952 чылда польша улус Явожнода, Медовице болгаш Дыховта электри станцияларын ажилгалга кирген. Бо чылын «Явожно—2» деп электри станциязының кезин ажилдадып кирген, Меховицтиң чыгы күжү-биле ажилдаар электри станциязын дүрген темпиль-биле тудуп турар. Бжег Дольниде суг күжү-биле ажилдаар электри станциязын тудуунуң талазы-биле ажил калбарган.

Бодуун чуртун электриждер херке улуг тилелгелерин болгаш улус чеди алган. 1951 чылда Вилко Червенков аттыг чыгы күжү-биле ажилдаар электрицентральный энергия-биле хандырып турар, республикада эң улуг чыгы күжү-биле ажилдаар Сталин аттыг электрицентральный ажилдаар турар. Болгарияның найсылаы—Софияны электри энергиязы-биле хандырып турар, республикада эң улуг чыгы күжү-биле ажилдаар Сталин аттыг электрицентральный ажилдаар турар. Болгарияның эң улуг хөмүр даш району—Димитровда чөпүр даш шахталарын болгаш өске-даа үлетпүр будурулгелерин «Димитров» деп чыгы күжү-биле ажилдаар электрицентральный болгаш «Республика» деп чыгы күжү-биле ажилдаар электри станциязы электри энергиязы-биле хандырып турар.

Албанияның Улус Республиказының чааа электрификация айтырыгына улуг кичээниң салып турар. Ол орукта улуг базым болза, бедик дагда суг күжү-биле ажилдаар В. И. Ленин аттыг электри станциязын ажилгалга киргени болур. Ол станция республиканың найсылаы—Тирана болгаш Сталин аттыг пөс-таавы комбинатын электри энергиязы-биле хандырып турар. Ону тудуп дооскан чорук өске чугула айтырыгы—хоорайны болгаш комбинатты суг-биле хандырып база шиптирлээр. Эрткен чылын Албанияның Мати хеминде суг күжү-биле ажилдаар чаа улуг электри станциязын тудуп эгелзэн.

Улус демократиязының чурттарында боттандырып турар электри жидилгениң планин калбак электри дамчыдылганын четкизин тургузары база баш бурунгаар көрүп турар. Электри станцияларының күчүзүн элзэн чөп ажилдаар сорулга-биле Совет Эвилелиниң дүржүлгезин өзүзү энергетиктиг системаларга катыштырып турар. Ынды системаларны тургузар чорук электри энергияны элзэн чөп хуваар арганы бээр.

Электри дамчыдылгаларының катышкан шугумнарын чүгле улус демократияның күрүнериниң иштинде боттандырып турар эвес. Улус демократиязының чамдык чурттарының аразында (чижээлээрге, Венгрия биле Чехословакияны, Болгария биле Румынияны) бот-боттарына электри энергиязын бээр болгаш электри четкилерин дээрбектээр дугайында дугуржулгалар чеди алдынган. Оларны боттандыраар чорук бо чурттарның энергетиктиг курлавырларын бот-боттарына аяктыг кылдыр элзэн чөп ажилдаарына чедирер.

Улус демократиязының чурттарында калбарган улуг тудушкунун түнелинде электри энергиязын будурулгезиң чыл келген тудууна өзүп турар. 1939 чыл-биле дөмбөлээрге Болгарияда ол 1952 чылда 5 аяк катп өскөн. Польшада улустун эрге-чагырганың чылдарының дүргүзүндө электри энергиязын ажилдап үндүрери—бир кижиге онаажырын дайын мурнуундагы үе-биле дөмбөлээрге дөрт аяк катп өскөн. 1960 чылда Польша электри энергиязының будурулгезиниң талазы-биле Европада база бирги черлерин бирээзин элзэн турар. Чуртта бир кижиге электри энергиязы дайын мурнуудагызынга он аяк катп, ам бо үеде Францияда болгаш Италияда турарында бо-

даарга ийи аяк катп онаашкан турар. Улус демократиязының чурттарының энергия чепселенишкениң өзүлдөзү оларның улус, ажил-агыйының көдүрүлүшкүнүнге чедирер. Транспортта электрижиткен демир оруктарың четкизи көвүдөп турар. Үлетпүрде будурулге чорудулгаларың механизация болгаш автоматизация калбарып, будурулгениң электри энергиязын хөй санның-биле хергелеп турар эң чугула адырлары хөгжүп, күш-ажылдың культуразы бедип турар. Моон-биле кады ада-чурттуң электри техниказының суурун тургузуп турар. Румынияда турбиналары, бедик базышкының котёлдары, генераторларын, электри моторларын будуруп үндүрери шиптирлээр алдынган. Болгарияда трансформаторларның болгаш электри моторларның бедик базышкының аппараттарларын хемчээкки электри приборларның будурулгези шынаржаан.

Улус демократияның күрүнериниң көдээ ажил-агыйында электри күжү улам калбаа-биле ажилгалтынып турар. Чижээлээрге, Польшада чүгле сөөлү ийи чылдарың дүргүзүндө безин күрүнерин болгаш чер ажилының будурулгеге кооперативтеринде ажилдап турар электри шим-чедикчилерин күчүзү үш катп өскөн. А ол чүл дээрге, чүс-чүс мун ажилчы күжүн хостап, тараачкынарын күш-ажылын чингеткени болур.

Румын Улус Республикага чүгле баштайгы беш чылдын дүргүзүндө безин ийи мун суурларны электри-житкен турар. Ам бо үеде улус демократиязының чурттарында энергия тудушкунунун характерлиг онза чүлү болза суг күжү-биле ажилдаар электри станцияларын тудары-биле кады элзэн хөй улус ажил-агыйы айтырыгларын шиптирлеп турары болур. Оларның санына хамаарып турар болза: чаа суг оруктарын тургузары, суг үерлерин болдурбазы, каадачал черлерин сугтарары болур.

Чижээ, Румынияны Быстрица хеминде суг күжү-биле ажилдаар В. И. Ленин аттыг электри станциязы ажилгалга киргениниң соонда Серет хем Бакзу хоорайдан ол хеминиң Дунайга кирип ачкылыг кады чедир чүс-чүс километр дүртүп суг оруу болу бээр. Суг күжү-биле ажилдаар электри станцияларының чананга тургузунар канчаар-даа аажок улуг шөлдерин сугдарар арганы бээр. Румынияда кан-даашкына таварып турар черин чартык кезин хирезин суг шыгжарларың дузаламчызы-биле сугдарар төлөвилер турар. Хөй санын суг хөвөлбектери суг улгадыр үезинде артык сугларын боттарыңче кирип аксып ап тургаш, мун-мун гектар черлерин үерден камгалал алыр. Бо бүрү болза, көдээ ажил-агый будурулгезин улам ийи хөгжүдеринге дузалап турар.

Ам улус демократиязының чурттарының ажилчы чоннары коммунист болгаш ажилчы партияларың удуртулганы-биле улуг тургузуучу ажилды боттандырып турар. Оларның чедишкениринге совет улустун ак-сеткидиң деткимчези болгаш дузаламчызы идиң берип турар. Румынияның «Овидиу-П» деп чыгы күжү-биле ажилдаар электри станциязы совет тудушкый эртемнигериниң идеялиг дузаламчызы-биле туттунган. Жеринде чыгы күжү-биле ажилдаар электрицентральный болгаш «Явожно—2» деп электри станциязын тударына Совет Эвилели Польшага дузалап турар. Олар совет дерилгелер-биле бурун чепселенинген турар. Тудушкунда ажилдап турар ажилчылар, инженерлер болгаш техниктер күш-ажылдын мурнакчы совет методдарын калбаа-биле ажилдап турарлар.

Капиталист дараалдан кезээде хосталган миллион-миллион кижилерин чогадыкчы күжү улус демократиязының чурттарында хайныгып турар. Чыл бүрүде ажилгалга кирип турар хөй санын чыгы күжү-биле болгаш суг күжү-биле ажилдаар электри станциялары чаа өөрүшкүлүг амыдыралче орукту өшпөс, чайынанчак оттар-биле чырыдып турар.

Англияда ажил соксадышкынары

ЛОНДОН. Рейтер агенттелиниң медеэлеп турарын өзүзүз алырга, ажил төлөврин бедидер дугайында негелден будурулге ээлериниң хүлээп албааныга удурланган 24 шактыг ажил соксадышкыны Англияны машина тудушкунунун болгаш судно тудушкунунун үлетпүрлериниң ажилчынары чарлааннар.

Ажил соксадышкыны судно тудушкунунун болгаш машина тудушкунунун үлетпүрлериниң ажилчынарының профвилелериниң конфедерациязы организастаан, бо болза, 1926 чылдан бээр болган бүгү-нитиниң ажил соксадышкынарының эң улуг болган болгаш үш аяк миллион ажилчынары киржирин кыйгырган.

Агенттелиниң дынадып турарын өзүзүз алырга, ажил соксадышкыны машина тудушкунунун болгаш судно тудушкунунун үлетпүрлериниң ажилчынарының 60-дан 100 чедир хузуун хаара туткан.

Ливерпуль деп улуг портка барык-ла 100 хуу чедир ажил соксаан. Судно септелгенин будурулгелери хадынган, хамык-ла черлер шиптир турган. Атлантика далайың өтүр пассажирлер сөөртү «Куин Рив» деп пароходка дүрген септелге Ажилдары доктааган турган. Глазгога болгаш Барын Шотландияга пароход септээр черлер долузу-биле ажилы соксатканнар, оон иштинде Клайд хемде пароход септээр черлер база бар.

«Европаны катыштыра дугайында керээден французтар ойталап турарлар»

ПАРИЖ. Национал хуралдың депутаты Филипп Баррестин «Американың францияга удур болгаш боттарына удур катп тургузар орукта оларга шынны чугаалаар херек» деп эгелгич чулун «Информация» солун парлаан.

Парламентиниң сөөлү чугаала-жилгаллары иделгелерин үндөзүн чөгүп көргүскөн болза-даа Францияны национал хуралы париж керээдин бадылтар арга бар дээриниң дугайында бодалды парламаның болгаш радионуң дузаламчызы-биле тургузары «Европа армиязының» талаакчылары ам-даа орадажып турарлар деп Баррестин бижип турар. Ол бүгү бадыткалар болза, «бистиң даа, оларны-даа шоюктурп турар хоозун базышкыны францияга көргүзериң уламчыларынче американың дүвүредип турар «аллагал» болур деп Баррестин бижип турар.

Бо бүгүчүн орунга «американнарга шынны чугаалаар херек» деп Баррестин бижип турар.

«Шынны» ужуру чүдөл дээрге, чоокта болуулаан чугаалажилгаларының соонда национал хурал болза, Европаны катыштыра дугайында керээлериниң ужуруткалары хөй-нитиниң бодалы ышкак чоорту ме-дереп эгелзенинде болур. Национал хуралдың депутаттары болгаш чонун аякы-бүрү бөлүктөрүниң французтары ол керээлер-биле танышкан тудууна олар улам-а ол керээлерден ойталап турарлар. Европаны катыштыра дээрге ол болза, немес үлетпүрүнүң продукциязының артыкшылыг чүдүлгени Францияга сыгал тургаш, Европада болгаш Францияны Африказынга теригдеди тургузар дээш, алызы барып, ыңдыг арга-биле чып алган улуг күштү Вашингтон-биле Германияны оптуу-биле саналдааны Францияны чааскаанжыдарының хөйи болур деп чүвени олар билип эгелеп турар.

Шынны ужуру адал сөөлүндө чүдөл дээрге Франция барык-ла чааскаанзыраан болгаш ону чөөн болгаш барың чүк-биле катыштырып турар оон эрги эвилелчилери чок болу берген үеде Францияга удур эң-не айымын шаап халдаашкыны Германия чорудуп эгелзенинде болур» деп Баррестин медегелеп турар.

Япон шахтёрларын тилелгези

ПЕКИН. Токиодан алдынган медеэлениң суньхуа агенттели дамчыдып турар, мында чугаалап турары болза, «Мишун» деп япон компанияның шахтёрлары массалыг үндүрүшкүнге удур август 7-ден эгелзэн ноябрь 27-ге чедир демиселин үргүлчүлөш тилелгени чеди алганнар. Компания администрация чери 1815 шахтёрларны үндүрер деп турган оксады ужурга таварышкан. Оон аягыда администрация чери сентябрдан эгелзеш ажилчынарың шалыны улгатыра деп чөпшээрэн.

Польшада орус дыл өөредилгези

Польша-совет найыралдың нити-линиң дыка хөй клубтарында, культура бажынарында болгаш заводтарын кызыл булуңнарында сөөлү үеде «орус дыл өөренириң» ынакшылыгылар деп коллективтерин тургускан. Олар боттарының аразында орус дылга чугаалажып, совет кинолары көрүп, номнары номчуп, лекцияларын болгаш илеткелдерни организастап, совет радионуң дамчыдылганын дынап турарлар.

Харысгалалыг редакторуң оралакчызы М. Н. ЛЮНДУП.

Совет парламента—солуннар, журналдар болгаш номнар—силерин амыдыралыңарга эң эки өнүк болгаш сүмөлөкчи болур. Ам бо үеде бистин о'блуста 1954 чылда моон адаанда солуннарың болгаш журналдарың чагыдылганы чоруп турар:

«Агротехсоветы колхозам»—(Колхозтарга агротехниктиг сүмөлөр).

«Сельское хозяйство»—(Көдээ ажил-агый).

«Животноводство»—(Мал ажилы).

«Земледелие»—(Чер ажилы).

«Картотека сельхоз»

Сериялар: «Колхозное земледелие»—(Колхозчу чер ажилы).

«Колхозное животноводство»—(Колхозчу мал ажилы).

«Ремонт»—(Сентелге).

«Тракторист и комбайнер».

«Колхозное производство»—(Колхоз будурулгези).

«Копееводство»—(Чыгы мал ажилы).

«Машино-тракторная станция».

«Пчеловодство»—(Ары ажилы).

«Сельский строитель»—(Көдээ тудугу).

«Достижения науки и передового опыта в сельском хозяйстве»—(Эртемниң болгаш көдээ ажил-агыйда мурнакчы дуржулганың чедишкени).

«Лесное хозяйство»—(Баш ажил-агый).

«Почвоведение»—(Хөрзүн сайырдылганы).

«Всесоюзная сельскохозяйственная выставка»—(Бүгү-эвилелдин көдээ ажил-агый делгелгези).

Бижидилгени харылааны районнар конторлары, почтаның бүгү салбырлары, почталынар, а ол ышкак колхозтарда, совхозтарда болгаш МТС-терде хөй-нитиниң төлөөлери хүлээп ап турар.

Чагыдылганы уаун хуусаалыг кылдыр бижидер!

«СОЮЗПЕЧАТЬ»

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шетиниң худумчу, бажы 7. ТЕЛЕФОНАРИ: Харысгалалыг редакторуң 3—62, харысгалалыг редакторуң оралакчызы М. Н. Люндуп 4—98, иштин аформация, бухгалтерияның—3—65.

КУЛЬТУРА ЭРГЕЛИНИҢ ТИПОГРАФИЯСЫ

«Европаны катыштыра дугайында керээден французтар ойталап турарлар»

ПАРИЖ. Национал хуралдың депутаты Филипп Баррестин «Американың францияга удур болгаш боттарына удур катп тургузар орукта оларга шынны чугаалаар херек» деп эгелгич чулун «Информация» солун парлаан.

Парламентиниң сөөлү чугаала-жилгаллары иделгелерин үндөзүн чөгүп көргүскөн болза-даа Францияны национал хуралы париж керээдин бадылтар арга бар дээриниң дугайында бодалды парламаның болгаш радионуң дузаламчызы-биле тургузары «Европа армиязының» талаакчылары ам-даа орадажып турарлар деп Баррестин бижип турар. Ол бүгү бадыткалар болза, «бистиң даа, оларны-даа шоюктурп турар хоозун базышкыны францияга көргүзериң уламчыларынче американың дүвүредип турар «аллагал» болур деп Баррестин бижип турар.

Бо бүгүчүн орунга «американнарга шынны чугаалаар херек» деп Баррестин бижип турар.

«Шынны» ужуру чүдөл дээрге, чоокта болуулаан чугаалажилгаларының соонда национал хурал болза, Европаны катыштыра дугайында керээлериниң ужуруткалары хөй-нитиниң бодалы ышкак чоорту ме-дереп эгелзенинде болур. Национал хуралдың депутаттары болгаш чонун аякы-бүрү бөлүктөрүниң французтары ол керээлер-биле танышкан тудууна олар улам-а ол керээлерден ойталап турарлар. Европаны катыштыра дээрге ол болза, немес үлетпүрүнүң продукциязының артыкшылыг чүдүлгени Францияга сыгал тургаш, Европада болгаш Францияны Африказынга теригдеди тургузар дээш, алызы барып, ыңдыг арга-биле чып алган улуг күштү Вашингтон-биле Германияны оптуу-биле саналдааны Францияны чааскаанжыдарының хөйи болур деп чүвени олар билип эгелеп турар.

Япон шахтёрларын тилелгези

ПЕКИН. Токиодан алдынган медеэлениң суньхуа агенттели дамчыдып турар, мында чугаалап турары болза, «Мишун» деп япон компанияның шахтёрлары массалыг үндүрүшкүнге удур август 7-ден эгелзэн ноябрь 27-ге чедир демиселин үргүлчүлөш тилелгени чеди алганнар. Компания администрация чери 1815 шахтёрларны үндүрер деп турган оксады ужурга таварышкан. Оон аягыда администрация чери сентябрдан эгелзеш ажилчынарың шалыны улгатыра деп чөпшээрэн.

Польшада орус дыл өөредилгези

Польша-совет найыралдың нити-линиң дыка хөй клубтарында, культура бажынарында болгаш заводтарын кызыл булуңнарында сөөлү үеде «орус дыл өөренириң» ынакшылыгылар деп коллективтерин тургускан. Олар боттарының аразында орус дылга чугаалажып, совет кинолары көрүп, номнары номчуп, лекцияларын болгаш илеткелдерни организастап, совет радионуң дамчыдылганын дынап турарлар.

Харысгалалыг редакторуң оралакчызы М. Н. ЛЮНДУП.

Совет парламента—солуннар, журналдар болгаш номнар—силерин амыдыралыңарга эң эки өнүк болгаш сүмөлөкчи болур. Ам бо үеде бистин о'блуста 1954 чылда моон адаанда солуннарың болгаш журналдарың чагыдылганы чоруп турар:

«Агротехсоветы колхозам»—(Колхозтарга агротехниктиг сүмөлөр).

«Сельское хозяйство»—(Көдээ ажил-агый).

«Животноводство»—(Мал ажилы).

«Земледелие»—(Чер ажилы).

«Картотека сельхоз»

Сериялар: «Колхозное земледелие»—(Колхозчу чер ажилы).

«Колхозное животноводство»—(Колхозчу мал ажилы).

«Ремонт»—(Сентелге).

«Тракторист и комбайнер».

«Колхозное производство»—(Колхоз будурулгези).

«Копееводство»—(Чыгы мал ажилы).

«Машино-тракторная станция».

«Пчеловодство»—(Ары ажилы).

«Сельский строитель»—(Көдээ тудугу).

«Достижения науки и передового опыта в сельском хозяйстве»—(Эртемниң болгаш көдээ ажил-агыйда мурнакчы дуржулганың чедишкени).

«Лесное хозяйство»—(Баш ажил-агый).

«Почвоведение»—(Хөрзүн сайырдылганы).

«Всесоюзная сельскохозяйственная выставка»—(Бүгү-эвилелдин көдээ ажил-агый делгелгези).

Бижидилгени харылааны районнар конторлары, почтаның бүгү салбырлары, почталынар, а ол ышкак колхозтарда, совхозтарда болгаш МТС-терде хөй-нитиниң төлөөлери хүлээп ап турар.

Чагыдылганы уаун хуусаалыг кылдыр бижидер!

«СОЮЗПЕЧАТЬ»

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шетиниң худумчу, бажы 7. ТЕЛЕФОНАРИ: Харысгалалыг редакторуң 3—62, харысгалалыг редакторуң оралакчызы М. Н. Люндуп 4—98, иштин аформация, бухгалтерияның—3—65.

КУЛЬТУРА ЭРГЕЛИНИҢ ТИПОГРАФИЯСЫ

Финляндияның ажилчы чоннарының негелдөзи

ХЕЛЬСИНКИ. Чаа чазактың тургустунганы-биле холбаштыр чуртта тургустунган байдалы чугаалажып турар ажилчы чоннарың хуралдары финляндияда уламчылап турарын демократтыг парлаг дыйнадып турар.

Будурулге черлеринде, профвилел болгаш өске-даа организацияларда ажилчы чоннар фин улустун улуг кезиниң эрге-ажыктарына дүүшкен политиканы чорудар шактыг чазакты чуртка тургузар деп чангыс эптиг негелде салып турар. Ажилчы чоннар боттарының хуралдарына сейминиң фракцияларыңе болгаш республиканың президентиниче чорудар чагаалары хүлээп ап турар.

Компола суурун ажилчынары бодуун чагаазынга амгы коалистыг чазакты холушак болдуруп, оон орунга парламентиниң үш улуг фракцияларының чазан, Совет Эви-

1954 чылда ССРЭ-ниң Күрүне чээшкениниң талазы-биле 27 тиражтары эрттирген турар, оон иштинде 16 тиражтар ойнап алырының болгаш 4 тиражтар өртөн дедир төлөп бээриниң болур. Күрүнениң 3 хуулуг иштиги ойнап алырының талазы-биле чээшкениң 6 кол болган бир немелде тиражтары болур.

Январда ССРЭ-ниң улус ажил-агыйы катп тургузарының болгаш хөгжүдериниң үшкү Күрүне чээшкениниң (январь 24-те Акмолдинск хоорайга) болгаш Күрүнениң 3 хуулуг иштиги чээшкениниң талазы-биле (январь 30-те Москвага) ойнаашкынарың тиражтары болур.

Февраль 28-те Ворошилов хоорайга ССРЭ-ниң улус ажил-агыйы катп тургузарының болгаш хөгжүдериниң бешки Күрүне чээшкениниң ойнап алырының тиражы болур, март 7-де Москвага—ССРЭ-ниң улус ажил-агыйы катп тургузарының болгаш хөгжүдериниң бешки Күрүне чээшкениниң, март 14-те Томскиге—ССРЭ-ниң улус ажил-агыйы катп тургузарының болгаш хөгжүдериниң дөрткү Күрүне чээшкениниң, март 30-де Бакуга—Күрүнениң үш хуулуг иштиги ойнап алырының чээшкениниң тиражтары болур.

Апрель 25-те Вильнюска ССРЭ-ниң улус ажил-агыйың хөгжүдериниң (1951 чылда үндүрген) Күрүне чээшкениниң, майда: Күрүнениң 1948 чылдагы 2 хуулуг чээшкениниң тиражы—май 9-та Пензага,—ССРЭ-ниң улус ажил-агыйың хөгжүдериниң (1952 чылда үндүрген) чээшкениниң тиражы болур, июль 25-те Ижевскиге—ССРЭ-ниң улус ажил-агыйың хөгжүдериниң (1953 чылда үндүрген) Күрүне чээшкениниң, июль 30-де Киевке—Күрүнениң 3 хуулуг иштиги ойнап алырының чээшкениниң, август 22-де Ленин-

га деп чарлаада «бора-тоолайлары» деп парлааны «бора торлаалары» деп чазап ноочурулур.

Харысгалалыг редакторуң оралакчызы М. Н. ЛЮНДУП.

Совет парламента—солуннар, журналдар болгаш номнар—силерин амыдыралыңарга эң эки өнүк болгаш сүмөлөкчи болур. Ам бо үеде бистин о'блуста 1954 чылда моон адаанда солуннарың болгаш журналдарың чагыдылганы чоруп турар:

«Агротехсоветы колхозам»—(Колхозтарга агротехниктиг сүмөлөр).

«Сельское хозяйство»—(Көдээ ажил-агый).

«Животноводство»—(Мал ажилы).

«Земледелие»—(Чер ажилы).

«Картотека сельхоз»

Сериялар: «Колхозное земледелие»—(Колхозчу чер ажилы).

«Колхозное животноводство»—(Колхозчу мал ажилы).

«Ремонт»—(Сентелге).

«Тракторист и комбайнер».

«Колхозное производство»—(Колхоз будурулгези).

«Копееводство»—(Чыгы мал ажилы).

«Машино-тракторная станция».

«Пчеловодство»—(Ары ажилы).

«Сельский строитель»—(Көдээ тудугу).

«Достижения науки и передового опыта в сельском хозяйстве»—(Эртемниң болгаш көдээ ажил-агыйда мурнакчы дуржулганың чедишкени).

«Лесное хозяйство»—(Баш ажил-агый).

«Почвоведение»—(Хөрзүн сайырдылганы).

«Всесоюзная сельскохозяйственная выставка»—(Бүгү-эвилелдин көдээ ажил-агый делгелгези).

Бижидилгени харылааны районнар конторлары, почтаның бүгү салбырлары, почталынар, а ол ышкак колхозтарда, совхозтарда болгаш МТС-терде хөй-нитиниң төлөөлери хүлээп ап турар.

Чагыдылганы уаун хуусаалыг кылдыр бижидер!

«СОЮЗПЕЧАТЬ»

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шетиниң худумчу, бажы 7. ТЕЛЕФОНАРИ: Харысгалалыг редакторуң 3—62, харысгалалыг редакторуң оралакчызы М. Н. Люндуп 4—98, иштин аформация, бухгалтерияның—3—65.

КУЛЬТУРА ЭРГЕЛИНИҢ ТИПОГРАФИЯСЫ

«СОЮЗПЕЧАТЬ»

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шетиниң худумчу, бажы 7. ТЕЛЕФОНАРИ: Харысгалалыг редакторуң 3—62, харысгалалыг редакторуң оралакчызы М. Н. Люндуп 4—98, иштин аформация, бухгалтерияның—3—65.

КУЛЬТУРА ЭРГЕЛИНИҢ ТИПОГРАФИЯСЫ

«СОЮЗПЕЧАТЬ»

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шетиниң худумчу, бажы 7. ТЕЛЕФОНАРИ: Харысгалалыг редакторуң 3—62, харысгалалыг редакторуң оралакчызы М. Н. Люндуп 4—98, иштин аформация, бухгалтерияның—3—65.

КУЛЬТУРА ЭРГЕЛИНИҢ ТИПОГРАФИЯСЫ

«СОЮЗПЕЧАТЬ»

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: